

REAL ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA

SOBRE LA LLINGÜICITAT DE L'IDIOMA VALENCIÀ I LA SEUA VIABILITAT FUTURA

DISCURS LLEGIT EL DIA 23 DE JUNY DE 2020
EN LA SEUA RECEPCIÓ COM A ACADÈMIC DE NÚMERO PER

L'ILM. SR. N'ÒSCAR RUEDA PITARQUE

I CONTESTACIÓ DE L'ACADÈMIC DE NÚMERO DE LA REAL
ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA

ILM. SR. EN VORO LÓPEZ VERDEJO

VALÈNCIA, 2020

«Una llengua és un dialecte que té un eixèrcit i una marina»

Max Weinreich

A la meua família. La present, la passada i la futura.

© Òscar Rueda Pitarque, València, 2020

Real Acadèmia de Cultura Valenciana
| www.racv.es | www.llenguavalenciana.com

Producció editorial: Foment de les Lletres Valencianes-L'Oronella
| www.oronella.com | info@oronella.com

Maquetació: Juli Amadeu Àrias i Burdeos

ISBN: 978-84-120952-3-4
Depòsit legal: V-910-2020

Resum: És comú trobar en certs cíclics acadèmics que els arguments filològics que postulen l'independència lingüística de la llengua valenciana són acusats de ser acientífics. Ademés, la possibilitat de construir un estàndart lingüístic més pròxim a les característiques vernàcules de les varietats valencianes ve considerant-se com a irracional o innecessari. En la finalitat de proporcionar arguments vàlits per al reconeiximent i la supervivència futura de la llengua valenciana, l'autor d'este treball examina els arguments actuals de la sociolingüística i a continuació els aplica a l'idioma valencià.

* * *

Resumen: Es común encontrar en ciertos círculos académicos que los argumentos filológicos que postulan la independencia lingüística de la lengua valenciana son acusados de ser acientíficos. Además, la posibilidad de construir un estándar lingüístico más cercano a las características vernáculas de las variedades valencianas viene considerándose como irracional o innecesario. Con el fin de proporcionar argumentos válidos para el reconocimiento y la supervivencia futura de la lengua valenciana, el autor de este trabajo examina los argumentos actuales de la sociolingüística y a continuación los aplica al idioma valenciano.

* * *

Abstract: It is common to find in certain academic circles that philological arguments positing the linguistic independence of the Valencian language are accused of being unscientific. Also, the possibility of construction of a linguistic standard closer to the vernacular characteristics of the Valencian varieties has been considered irrational or unnecessary. In order to provide valid arguments for the recognition and future survival of the Valencian language, the author of this work examines the current sociolinguistic arguments and then applies them to Valencian.

SOBRE LA LLINGÜICITAT DE L'IDIOMA VALENCIÀ I LA SEUA VIABILITAT FUTURA

Excelentíssim Senyor Decà,
Ilustríssims Senyors Acadèmics,
Distinguides Autoritats,
Patrons i Amics de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana,
Senyores i senyors, amigues i amics,

1. PREÀMBUL

Conscient de l'honor que hui se m'otorga, vinc convocat més en raó de la generositat d'esta real institució i dels acadèmics que la conformen, que pels meus humils mereiximents.

Senc, puix, en este moment una fonda gratitut, que dirigixc als acadèmics que propongueren la meua candidatura i també a tots els que componen la Junta General que la va acceptar. A tots ells, ya com a companyons, agraïxc la satisfacció de poder posar a la seua disposició el meu treball, dedicat al compliment dels valors fundacionals de salvaguarda i protecció de la cultura valenciana que esta institució ve encarnant des de 1915, i que hui, en 2020, la fan més necessària que mai.

No puc deixar de manifestar el propòsit de tornar, en la meua modesta contribució, només un poc de tot lo que esta ilustre corporació ve aportant-nos als valencians des de fa dècades. Una entitat acadèmica que és referent pel seu treball mesurat, il·lustrat, dialogant i integrador, pero que al mateix temps se manté ferma i clara en la raó científica, històrica, idiomàtica i cultural de la valencianitat.

Bon eixemple d'eixe continuat magisteri acadèmic el constituïxen la vida i l'obra dels meus antecessors. En Vicent Gómez Novella (1871-1956), fotògraf, dibuixant i pintor, discípul d'Ignaci Pinazo, fon el primer posseïdor de la medalla número 30 del llavors Centre de Cultura Valenciana, entre 1928 i 1956. Posteriorment, En Vicent Badia Marin (1919-1995), advocat, croniste, escriptor, periodiste, vicepresident de Lo Rat Penat baix la presidència de Nicolau Primitiu Gómez Serrano, l'ostentà entre 1958 i 1995.

I hui, sense mèrits que puguen comparar-se en els de l'acadèmic que em precedí, me correspon l'honra de rebre eixa mateixa medalla número 30 que deixà vacant En Joan Lladró Dolz (1926-2017), qui la

va posseir entre el 19 de febrer de 1997 i la seua mort, ocorreguda el 16 de decembre de 2017.

Fill dels llauradors Juan Lladró Cortina i Rosa Dolz Pastor, En Joan fon el major dels tres germans (junt a José i Vicente) artífexs de la firma de ceràmica Lladró, que des de fa dècades és sinònim de lux i distinció en tot lo món.

Format en l'Escola d'Arts i Oficis de Sant Carles, a on estudià dibuix, pintura i composició decorativa, Joan Lladró posà en marcha el seu primer taller de ceràmica als 25 anys en Almàssera, la seua localitat natal, treballant junt als seus germans en un menut forn morú construït en el pati de la casa familiar. Els encàrrecs, consistents inicialment en treballs senzills, anaren creixent exponencialment i evolucionant cap a les escultures que donarien fama a la firma.

En 1959, l'èxit de l'empresa motivaria el seu trasllat a una nau en la localitat veïna de Tavernes Blanques. L'aposta per la formació professional, a través de l'escola fundada en 1962 en la mateixa fàbrica, culminà en la construcció de la Ciutat de la Porcelana, planificada per a assegurar unes adequades condicions de treball als operaris. L'empresa iniciaria en les dècades dels 60 i 70 del passat segle una ambiciosa expansió internacional que dugué la firma Lladró als cinc continents, en filials en els Estats Units, Canadà, Alemanya, Bèlgica, Itàlia, el Regne Unit, Japó, Hong Kong, Singapur o Austràlia.

Provablement dos de les fites més importants en eixa expansió siguen l'inauguració del Museu i Galeria Lladró de Nova York, en 1988, i l'exposició, en 1991, d'una selecció de les escultures Lladró en el Museu de l'Ermitage, en Sant Petersburg, a on des d'aquell moment dos peces de Lladró formen part de la col·lecció permanent.

L'empresa fon guardonada, en tres ocasions, en el Premi Príncep Felip a l'Excel·lència Empresarial, otorgat pel Ministeri d'Indústria i Energia: en 1993 en la modalitat Internacionalisació, en 1997 en la modalitat Competitivitat i en 2002 per la gestió de la Marca Renomenada.

Joan Lladró fon conseller i fundador d'Antena 3, conseller del Banco Hispano Americano, del Central Hispano, de Tabacalera, del Banc de Múrcia i vicepresident del Banc de València, entre uns atres càrrecs empresarials. Fon també vicepresident de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de València, membre fundador de la Fundació per a l'Investigació i Formació en Oncologia i impulsor del diari *València hui*.

El seu bon fer empresarial fon reconegut a nivell personal en abundants ocasions. En 1972 se li concedí la Medalla de Plata del Mèrit al Treball; en 1992 fon guardonat en la distinció d'Empresari de l'Any de la Comunitat Valenciana; en 1997 se li otorgà l'Encomana de número de l'Orde del Mèrit Civil; i en 2005 se li entregà la Medalla d'Honor de l'Universitat Cardenal Herrera-CEU. Fon també comendador de la Real Orde de Cavallers d'El Puig i Patró Electiu del Consulat de la Llonja de València.

Joan Lladró dugué el nom de València per tot el planeta. I bona mostra de que mai oblidà els seus orígens, la terra en la que naixqué i la llengua que heretà de sos pares, és el seu irrepetible treball com a Decà d'esta Real institució, entre 2001 i 2007. Uns temps convulsos en els que esta entitat refermà, com no podia ser d'una atra manera, els seus posicionaments científics sobre el nom, la naturalea i la normativisació de la llengua valenciana, com a necessària conseqüència del compliment dels seus fins fundacionals i estatutaris.

Com a orgullós ratpenatiste, m'agradaria també recordar ací que Lladró, com molts atres acadèmics i decans d'esta institució, fon membre de la junta de govern de Lo Rat Penat: la centenària entitat valencianista que és mare i senya d'identitat del moviment cívic i cultural valencià. I tot eixe treball cívic i cultural li fon reconegut a Joan Lladró en 2007, quan rebé l'insígnia d'or de l'Associació Cultural Amics de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana per la seua *“excelent trajectòria valencianista”* i per *“tota una vida dedicada a defensar la llengua, cultura i personalitat valencianes”*.

Lladró posà passió, talent, creativitat i sentit visionari en les seues mampreses, treballà sense descans per complir els seus ensomis, i fon un autèntic mecenes de la cultura valenciana que lluità durant tota sa vida pels seus ideals. Joan Lladró Dolz és un eixemple, en mayúscules, per a tots els que, humilment, havem de prendre el testic del seu titànic treball per i per a València, per i per a la llengua valenciana.

I esta última, la llengua valenciana, és la que protagonitzarà el present discurs. Un discurs que girarà entorn del meu camp preferent d'investigació i docència dins de l'àmbit cultural valencià, pero que no estarà exent de certa influència ingenieril, a la que la meua professió obliga. Perque per a construir una bona obra és menester redactar primer un bon projecte. I perque, com deixà escrit el nostre rei En Jaume I, *“fe sens obres, morta és”*.

2. LA LLINGÜICITAT COM A CONCEPTE. LA SEUA RELACIÓ EN LA DIGLÒSSIA

En esta aproximació necessàriament breu i fragmentària a una matèria tan discutida i controversial com el fet llingüístic valencià, és menester escomençar en un “estat de l’art” de la qüestió. A tal fi, nos valdrem de l’oportuna aplicació al cas valencià de les tesis i postulats generals dels principals experts internacionals en la matèria.

Devem aclarir, en primer lloc, que el concepte de ‘**llingüicitat**’ que usem en el títol d’esta comunicació és un neologisme útil per a denotar la “*consideració d’una varietat llingüística determinada com a llengua o idioma independent*”, tal i com definix el *Diccionari General de la Llengua Valenciana* de la RACV.

D’esta manera, reconèixer la ‘llingüicitat’ d’esta o aquella varietat llingüística¹, equival a constatar la seua condició de llengua clarament individualisada i, per tant, la seua no subordinació a una atra varietat llingüística.

La mencionada subordinació llingüística pot donar-se per dos mecanismes no sancerament coincidents, com a mínim a primera vista. Per una banda, pot produir-se una paulatina reducció de les situacions d’ús de la varietat llingüística minorisada que es consideren “acceptables” a nivell social, de tal manera que aplegue a considerar-se “impròpia” la seua utilització en àmbits com ara l’ensenyança, els mijos de comunicació o els usos administratius, o inclús la seua manifestació escrita.

Esta situació de desequilibri d’usos entre dos llengües en contacte, comunament coneguda en llingüística com a ‘**diglòssia**’, seria el motiu pel qual, especialment en el segle XIX, les llengües espanyoles diferents del castellà, com el valencià, el gallec, el vasc, el mallorquí o el català, eren considerades a sovint “dialectes”: no perque des d’un punt de vista

1 Entenem ‘varietat llingüística’ (també nomenada ‘lecte’) en l’us sociollingüístic habitual, que aplica eixa denominació a una forma específica de llenguatge caraterisada per un conjunt de característiques idiomàtiques determinades i diferencials que utilisa una comunitat de parlants vinculats entre sí per relacions socials, històriques, culturals o geogràfiques. En l’us d’esta concepte, la ciència llingüística pretén, precisament, evitar tèrmens com ‘llengua’ i ‘dialecte’, que denoten uns conceptes ambigus i no unívocs, com vorem a continuació.

estrictament estructural no constituïren còdics en una forta i evident diferenciació respecte al castellà, sino perquè des d'un punt de vista sociolingüístic existia el prejuï social de que no resultaven aptes per als usos formals, els quals se reservaven en exclusiva al castellà, per motius, obvi és dir-ho, estrictament extralingüístics.

En efecte: si atenem a la bibliografia disponible (Monteagudo 1999, 2000 i 2017; Sureda 2003; Castellanos 2009; Bordoll 2010; Delfino 2016), observem que la major part dels autors que usen el terme 'llingüicitat' en l'accepció indicada descriuen situacions sociolingüístiques que, com la valenciana, la gallega, la catalana, l'occitana, la napolitana o la siciliana, han patit un llarg període històric de minorització lingüística en els seus usos socials, front a una altra llengua dominant a nivell polític (en els casos mencionats, el castellà, el francès i l'italià), originàriament no parlada vernacularment per la població o en un grau molt minoritari, però que ha acabat tornant-se socialment hegemònica.

Però el dilema és encara més complicat. En la majoria de casos indicats, les mencionades varietats lingüístiques també han seguit i són someses a controvèrsies i escrutinis taxonòmics sobre la seua consideració, no com a llengües autònomes, sino com a dialectes 'estructuralment' dependents d'una altra llengua pròxima; en totes les conseqüències 'pràctiques' (des del punt de vista polític i cultural) que eixa consideració implicaria. Seria el cas del valencià respecte al català, del gallec respecte al portugués, del català respecte al provençal o occità, i del napolità o el sicilià respecte a l'italià.

Eixa dependència dialectal, pels seus defensors, no es presentaria com a resultat d'una situació de subordinació lingüística (o siga, com una diglòssia) entre dos varietats lingüístiques diferents, encara que estructuralment pròximes. Al contrari, se tractaria en este cas, seguint la seua terminologia, d'una espècie de fet "científic", "objectiu", "indiscutible", que, inclús contra la percepció dels propis parlants de la varietat, vindria "demostrat" per uns criteris empírics supostament irrefutables i, per tant, reproduïbles i aplicables de manera automàtica en qualsevol cas.

Resulta evident que, si un postulat és realment científic, pot sotmetre's a discussió de manera igualment científica, fins al punt de demostrar, en son cas, la seua invalideja. Però és que, curiosament, el concepte de 'diglòssia', definit inicialment per Ferguson (1959: 325-328), naixqué per a descriure la situació de subordinació d'una varietat lingüística considerada 'dialectal' front a la 'llengua' de prestigi a la que els parlants del 'dialecte'

s'autoadscriuen sociolingüísticament per motius històrics, socials o polítics: com puga ser, en un cas pròxim a nosatros, el dels parlants de la varietat llingüística andalusa respecte al castellà estàndart. Un concepte, per cert, que casa perfectament en l'ús general que de la paraula 'dialecte' fa qualsevol parlant no necessàriament entés en filologia.

Ferguson eixemplifica la seua teoria de la diglòssia en situacions com ara la de les diferents varietats d'àrap vernacular front a l'àrap clàssic; l'alemà suís front a l'alemà estàndart; el grec vernacular o demòtic front al 'katharévousa' o grec lliterari modern; o el crioll d'Haití front al francès estàndart:

DIGLÒSSIA és una situació llingüística relativament estable en la que, ademés dels dialectes primaris de l'idioma (que poden incloure un estàndart o estàndarts regionals), existix una varietat superposta molt divergent, altament codificada (a sovint gramaticalment més complexa), el vehícul d'un cos gran i respectat de lliteratura escrita, ya siga d'un periodo anterior o en una atra comunitat de parla, que es deprén en gran mida per l'educació formal i s'usa per a la majoria dels propòsits escrits i formals, pero ningun sector de la comunitat l'usa per a una conversació ordinària. (traduït de l'original en anglés; Ferguson 1959: 336)

Tradicionalment s'ha considerat que fon Fishman (1967: 29-38) qui amplià més tart el concepte de 'diglòssia' per a aplicar-lo també a processos de subordinació llingüística entre dos llengües indiscutidament diferents: com ara el guaraní respecte al castellà en Paraguai, el galés respecte a l'anglés en Gales o el francès de Quebec respecte a l'anglés en Canadà; si be l'ús del concepte 'diglòssia' en este sentit ampliat el trobem ya clarament caracterisat en autors com Stewart (1962: 22-23).

De fet, serà Fishman (1979: 49) u dels primers que constata una realitat: les distribucions funcionals entre el concepte 'llengua' i el concepte 'dialecte' "se deriven solament de l'observació dels seus usos i dels seus usuaris més que de les característiques dels mateixos còdics". O siga: que no existix una diferència real, a nivell purament llingüístic, entre 'llengua' i 'dialecte', com no siga al nivell de la percepció que els seus parlants tenen sobre el major o menor prestigi de la seua varietat llingüística.

Esta generalisació del concepte, de fet, ya l'havia deixada apuntada Ferguson en una nota a peu de pàgina en la seua presentació inicial: els térmens 'llengua', 'dialecte' i 'varietat' no tenen una definició precisa, més

allà de 'l'us establert'; i la 'varietat superposta' a la 'varietat nativa' no té per què ser pròxima estructuralment per a que la diglòssia tinga lloc, per molt que el llingüiste estatunidenc se centrara en la possibilitat de que sí que presentaren eixa relació estructural:

Els tèmens 'llengua', 'dialecte' i 'varietat' s'usen ací sense una definició precisa. S'espera que ocorreguen suficientment d'acort en l'us establert per a que no siguen ambigus per al present propòsit. El terme 'varietat superposta' també s'usa ací sense definició; significa que la varietat en qüestió no és la varietat primària "nativa" per als parlants en qüestió, pero es pot deprendre d'una manera afegida. Finalment, en este document no s'intenta examinar la situació anàloga en la que dos llengües distintes (relacionades o no relacionades) s'utilisen una al costat de l'altra en una comunitat de parla, cada una en un paper clarament definit. (traduït de l'original en anglés; Ferguson 1959: 325)

Ninyoles (1969) és el primer que aplicà el concepte de diglòssia a la situació sociolingüística del valencià, identificant al castellà com a llengua alta (A) i al valencià com a llengua baixa (B) en una situació diglòssica que, incipient en les classes aristocràtiques valencianes del segle XVI, com a imitació de la cort real ja castellanisada idiomàticament, se generalisà a nivell social a partir del segle XIX, i afectà a la transmissió lingüística intergeneracional del valencià entre pares i fills especialment a partir del segle XX.

Canes Garrido (2001: 77) resumix de la següent manera el procés de subordinació i substitució lingüística a que havia aplegat el nostre idioma en les primeres dècades del segle XX:

Si observamos las preferencias lingüísticas de las distintas capas sociales tenemos que: la clase acomodada era partidaria del castellano, lengua del grupo dominante y cultural; la pequeña burguesía se esforzaba por aprender el castellano, diferenciarse de sus más inmediatos inferiores y parecerse a la clase superior, consideraba al valenciano como la lengua de la clase inculta; el proletariado formado por la mayoría de la población, se desentendía de los problemas lingüísticos y se preocupaba de cubrir las necesidades vitales necesarias para sobrevivir, era la gran masa valencianoparlante y al mismo tiempo la más inculta.

Per desgràcia, les deduccions de Ninyoles traspassaren lo purament llingüístic per a entrar en el camp de lo ideològic, perquè és en el camp de l'èstricta ideologia a on podem trobar, en la seua obra, postulats tan poc raonables com el rebuig al concepte de 'llengua vernàcula'. Un concepte àmpliament usat a nivell internacional sense cap matís pijoratiu o ideològic, i que sol aplicar-se a la varietat idiomàtica usada realment en el dia a dia pels parlants, especialment a nivell oral, en contraposició a la llengua oficial o estàndart.

I lo que és més greu: produïx estupor la condena que Ninyoles, per motius gens justificables des del punt de vista científic, realisa de la denominació 'llengua valenciana' (l'única denominació històrica i popular de la nostra llengua). Una condena que ajudà a construir els fonaments d'una nova diglòssia que hui, cinquanta anys més tart, vivim en tot el seu esplendor: la produïda per la subordinació llingüística del valencià front al català.

Hauríem d'esperar a Lanuza (1983, 1994, 2001) per a trobar una interpretació completa i rigorosa del conflicte llingüístic valencià, que ell descriurà, ben expressivament, en l'expressió "trilingüisme bidiglòssic"; açò és, la convivència de tres llengües (el valencià, el castellà i el català) a on a soles dos d'elles (el castellà i el català) tenen la consideració de varietat alta (A).

Aixina, veem que la definició de 'diglòssia' sempre està lligada a un procés sociològic dinàmic, a sovint gradual i no necessàriament estable en el temps (al contrari de lo postulat inicialment per Ferguson), en el que, dins d'una comunitat llingüística determinada, una varietat llingüística considerada "alta" socialment (A) –que, com a mínim en un estadi inicial, no és usada per la població en els seus usos quotidians– se superpon a una varietat llingüística nativa, considerada "baixa" socialment (B), la qual va perdent en el temps el seu us social, fins a poder inclús desaparèixer, completament substituïda per la varietat (A) en les relacions més quotidianes, com puga ser la transmissió llingüística de pares a fills. I això, en independència de la consideració d'eixes dos varietats, be com a llengua (A) i llengua (B) (en tal cas parlariem de "exodiglòssia") o be com a llengua (A) i dialecte (B) (i en eixe cas parlariem de "endodiglòssia").

D'esta manera, la noció de 'llingüicitat', de manera evident, queda íntimament lligada a la definició de 'llengua' i contraposta, antitèticament, al concepte de 'dialecte'; en unes connotacions que sobrepassen àmpliament el camp èstrictament llingüístic per a penetrar en el sociollingüístic o en el de la sociologia del llenguatge.

Devem preguntar-nos, puix, qué entén realment la ciència com a 'llengua' i com a 'dialecte' per a valorar fins a quin punt és important assegurar (o no)

la ‘llingüicitat’ de l’idioma valencià i la seua viabilitat futura com a llengua autònoma, viva i de prestigi, apta per a tots els usos socials.

Pero abans inclús que tot açò, hem de preguntar-nos, definitivament, en qué consistix realment eixe difús i sofrit concepte de ‘ciència llingüística’ o ‘ciència filològica’.

3. PRESCRIPTIVISME I DESCRIPTIVISME. LA LLINGÜÍSTICA COM A CIÈNCIA

Fins al segle XIX, els estudis llingüístics se plantejaven d’una manera fonamentalment ‘prescriptiva’. Dit d’una altra manera: se centraven en la definició de la manera ‘correcta’ o ‘acadèmica’ de parlar i escriure un idioma; donant a entendre l’idea de que la parla devia quedar invariablement subordinada a la llengua escrita. En sigles anteriors eixa ‘norma’, més o manco explícita, venia marcada pel *consensus eruditorum*, el ‘consens dels erudits’, i es reflectia a través dels usos lliteraris i/o administratius corresponents (als quals només tenia accés la mínima part de la població que sabia llegir i escriure).

Pero més modernament, la ‘norma’ llingüística s’ha desenrollat i difòs socialment a través de la definició de **‘llengües estàndart’**; açò és, de varietats llingüístiques estables, fixades, convenientment codificades ortogràficament i gramaticalment, no sols a nivell escrit sino també a nivell oral, que s’utilisen per a usos públics d’alcanç general, com ara l’administració, l’ensenyança, els mijos de comunicació o la lliteratura.

Superposta a les varietats vernaculars realment parlades per la població en els seus usos quotidians (que poden ser més o manco similars ad ella), la llengua estàndart tendix a ser vista pels parlants com una varietat referencial, ‘ideal’ i, per tant, en major prestigi social i funcionalitat que les varietats no estandardisades.

Per eixemple, en el cas del castellà, l’acció prescriptiva de la RAE des del segle XVIII, que ha difòs un clàssic model idiomàtic basat en el castellà parlat vernacularment en Castella la Vella, ha construït el model que hui, com a mínim en Espanya, entenem com a referencial per ad este us ‘estàndart’ (açò és: “que servix com a model o patró, que s’ajusta o segueix un model o norma”, segons el diccionari de la RACV). En canvi, en el cas del valencià, la controvèrsia sobre quin model llingüístic deu prendre’s com a ‘ideal’ o ‘referencial’ per a usos estandardisats, que esclatà definitivament en la segona dècada del segle XX, continua ben viva a hores d’ara.

Siga com siga, les noves tendències de la llingüística, encapçalades per Saussure, han vist eixa decimonònica visió prescriptiva com un enfocament inadequat, si lo que es pretén és una aproximació a la llingüística des del método científic. Pinker (1994) ho ha descrit ben expressivament:

La majoria de les regles prescriptives dels entesos en llengua no tenen sentit a ningun nivell. Són porcions de folclor que s'originaren per raons excèntriques fa varis centenars d'anys i s'han perpetuat des de llavors. [...] Les regles no s'ajusten ni a la llògica ni a la tradició, i si alguna volta es segueixen, obligarien als escriptors a una prosa confusa, pesada, prolixa, ambigua i incomprendible, en la que no es poden expressar certs pensaments. (traduït de l'original en anglés; Pinker 1994: 373)

Trask (1992), de manera més moderada, ha incidit en que estes visions prescriptivistes se sustenten en opinions essencialment subjectives (i, per tant, incompatibles en el método científic), i definix de la següent manera el **prescriptivisme** llingüístic:

Un enfocament per a la caracterisació gramatical, que té com a u dels propòsits principals l'identificació de formes i usos que l'analiste considera 'correctes' i la proscripció de formes i usos que es consideren 'incorrectes'. Els criteris invocats en dit enfocament són necessàriament els seleccionats per l'analiste i, per tant, són essencialment subjectius; normalment inclouen apelacions a la 'llògica', a factors estètics, a la tradició i / o a l'us lliterari; no és infreqüent que també incloguen apelacions als fets gramaticals d'uns atres idiomes que es consideren de major prestigi. (traduït de l'original en anglés; Trask 1992: 215)

Martinet (1980) insistix en la mateixa línea:

La llingüística és l'estudi científic del llenguatge humà. Se diu que un estudi és científic quan se basa en l'observació de fets i s'absté de propondre una elecció entre estos fets en nom de certs principis estètics o morals. Per tant, "científic" s'opon a "prescriptiu". En el cas de la llingüística, és particularment important emfatitzar la naturalea científica i no prescriptiva de l'estudi: l'objecte d'esta ciència és una activitat humana, existix una gran tentació d'abandonar el camp de l'observació imparcial

per a recomanar un determinat comportament, no anotar lo que realment se diu, sino dictar qué s'ha de dir. La dificultat que existix per a separar la llingüística científica de la gramàtica normativa recorda a la que es té per a separar la moral d'una verdadera ciència dels modals. L'història nos mostra que fins a dates recents la majoria d'aquells que s'han ocupat del llenguatge o de les llengües ho han fet en intencions prescriptives, proclamades o evidents. Encara hui, el públic francès, inclús el cultivat, casi ignora l'existència d'una ciència del llenguatge distinta de la gramàtica escolar i de l'activitat normativa dels columnistes socials.

Pero el llingüiste contemporàneu, front a la lettre que j'ai écrit, occasion à profiter, la femme que je lui ai parlé, rebuja tant l'indignació virtuosa del puriste com l'alegria de l'iconoclasta. Simplement veu fets que deu anotar i explicar en el context dels usos en els que apareixen. No abandonarà el seu paper si posa de relleu les protestes o les burles d'alguns oyents i l'indiferència dels demés; pero s'abstindrà, per la seua part, de prendre partit. (traduït de l'original en francès; Martinet 1980: 6-7)

Moreno Cabrera (2016: 191-195) és també meridianament clar al respecte:

Si la moderna ciencia lingüística no apoya esta distinción entre formas correctas o buenas y formas incorrectas o malas de hablar, ¿de dónde surge, pues, este interés en tachar unas hablas de incultas o incorrectas?

La idea de que el vulgo inculto habla mal ha sido difundida y alentada desde el poder político y educativo para facilitar que los hablantes de variedades lingüísticas no estándares las abandonen y se sumen a los modelos de habla considerados cultos. De esa manera se consigue, a través de este prejuicio, que el propio pueblo abandone sus formas de hablar de modo voluntario y contribuya a la destrucción de sus propias señas de identidad lingüística. [...]

Establecer que el habla que sigue la norma es la correcta va dirigido no tanto a ensalzar ideológicamente dicha habla, sino a marginar, estigmatizar y, en último término, eliminar otras hablas que no se atienen a dicha norma, porque se basan en la lengua natural con toda su variación, y lo más grave es que se lava el cerebro a quienes hablan de otra manera para convencerles de que su forma de hablar es anormal e incorrecta y de que por convencimiento propio deben abandonarla y no transmitírsela a sus hijos. Hay que decirles a estas personas que, desde un punto de vista objetivo y estrictamente lingüístico, no hay nada que haga unas formas de hablar peores o menos dignas que otras.

Como observa el profesor Borrego Nieto, las instancias educativas desempeñan aquí un papel crucial. Sería interesante no identificar correcto con normativo. Si no se nos impone una norma, podemos aceptarla libremente, pero debemos tener presente que esa norma no es más correcta que otras posibles simplemente porque la acepten o ensalcen determinadas instancias sociales.

La clau, evidentment, està en saber diferenciar que una cosa és la necessitat pràctica i útil de definir una norma per a usar oralment i per escrit un idioma en nivells estandaritzats (i per a apuntalar-lo socialment, en casos de conflicte llingüístic o diglòssia, elevant a la categoria de norma lo que és normal en la parla habitual de la gent), i una altra cosa és la condena i discriminació d'usos llingüístics absolutament generalitzats en la població, a través d'un elitisme ideològic presentat falçament com a 'científic', sobre el qual, supostament, a soles els 'experts' poden opinar. Pinker (1994: 423) establí una curiosa classificació d'estos 'experts' llingüistes prescriptivistes, en la que el grau màxim el constitueixen els que ell nomena, literalment, 'Jeremies del llenguatge', que "*anuncien terribles profecies de condena*", com ha estudiat Longa (2015) per al cas del castellà.

De qualsevol manera, Lyons (1968 – 1986: 38-43) ya constatà que "*el gramàtic tradicional solia afirmar que el llenguatge parlat és inferior i en cert modo dependent del llenguatge normal escrit. En conscient oposició ad este supost, la llingüística contemporànea sosté [...] que el llenguatge parlat està en primer lloc i que l'escriptura en essència no és més que un recurs per a representar la parla per un altre mig*". Lyons introduí una sèrie d'interessants reflexions addicionals:

- No existixen tipus absoluts de "pura" o "correctitud" en el llenguatge. Tals conceptes només poden ser interpretats en relació en uns criteris de referència determinats, que s'han triat socialment de forma expressa o tàcita en un objectiu concret. Per a Lyons, que la parla d'una regió o un grup social determinat dega ser adoptada com a normal per a un us social més ampli (per exemple, el literari) no ha de condicionar la labor del llingüista, el qual simplement ha de "*descriure la manera en que la gent parla (i escriu) realment la seua llengua, i no en prescriure com deu parlar i escriure. En unes altres paraules, la llingüística (en la seua primera diligència, almenys), és descriptiva, no prescriptiva (o normativa)*."
- Per una altra banda, totes les llengües estan sometudes al canvi llingüístic constant. El canvi és natural i no té per què anar lligat a

l'empijorament de les funcionalitats comunicatives de les llengües. Qualsevol consideració en este sentit és també extralingüística.

Pot constatar-se que per raons de tipo cultural, social o polític se promoguen llengües o dialectes determinats a expenses d'uns atres, o inclús pot reconéixer-se la ventaja utilitarista d'obrar aixina per a conseguir un model "lliterari" unificat (hui diríem "estàndart") a fi d'usarlo en l'administració i l'ensenyança; pero no pot aduir-se que la ciència llingüística siga en absolut una justificació per a prendre tals decisions.

Per a Lyons, el mateix llenguatge lliterari està també subjecte al canvi, i no és més "correcte" ni més "pur", en qualsevol dels sentits, que la parla d'una classe popular o una atra regió. En definitiva, que *"condenant la preferència lliterària de la gramàtica tradicional, el llingüiste afirma senzillament que el llenguatge s'utilisa per a molts fins, i que el seu us en relació en estos fins no ha de ser jujat per criteris aplicables, solament o en primer lloc, al llenguatge lliterari"*.

Pareix clar que establir una norma llingüística és una ferramenta habitual, convenient i, com vorem a continuació, inclús necessària en qualsevol idioma contemporàneu; pero sempre que eixa norma no es dissenye per a modificar substancialment i arbitràriament (o en un propòsit ideològic) els usos llingüístics habituals dels parlants. Coincidim en Trask (1992) en que si be *"la majoria de llingüistes moderns provablement acceptarien que cert grau de prescriptivisme és necessari per a propòsits educacionals [...], tots rebujarien vigorosament el prescriptivisme com una base per a la caracterisació gramatical"*. En la mateixa línia es manifesta Ameka (2016: 72): *"quan les prescripcions contradiuen les pràctiques llingüístiques quotidianes, tendixen a ser perjudicials i a obstaculisar l'adquisició de la llengua"*.

Lippi-Green (1997: 67-69) ha anat encara més llunt, definint (o casi denunciant) un **model de subordinació llingüística** que es materialisa quan, a través d'un estàndart llingüístic supostament 'prestigiós' que és impost per les institucions prescriptivistes dominants, se pretén devaluar les modalitats idiomàtiques vernaculars realment parlades per la població (i inclús discriminar socialment als seus parlants)².

2 Dec agrair el descobriment de les tesis de Lippi-Green a Vicent Iranzo, agregat col·laborador de la Secció de Llengua de la RACV.

Este model identificat per Lippi-Green està conformat per huit arquetips que els prescriptivistes llingüístics pretenen introduir subliminalment en el comportament de la població:

- Primer, la mitificació de la llengua: per als prescriptivistes *“no es pot comprendre la suposta complexitat de l’idioma matern sense la guia d’un expert”*.
- Segon, reivindicar l’autoritat dels suposts ‘experts’: els prescriptivistes insistixen en que *“s’ha de parlar com ho fem els que ‘sabem’, perquè hem estudiat i sabem escriure”*.
- Tercer, generar informació errònea o prejuïciosa: per als prescriptivistes *“la gent no parla correctament, la varietat oficial és superior per raons històriques, estètiques o lògiques”*.
- Quart, la parla vernàcula es trivialisa, calificant-la d’entranyable, d’anar per casa, divertida, apta com a molt per a lo coloquial, pero no per a coses ‘séries’.
- Quint, els poders dominants presenten com a exemples positius ad aquells parlants que adopten el model llingüístic ‘prestigiós’: en paraules lliterals de Lippi-Green, *“mira lo que pots obtenir si veus la llum”*.
- Sext, se fan promeses explícites: se trobaran llocs de treball, les portes s’obriran per a qui mute el seu parlar i adopte la llengua ‘prestigiosa’ i ‘cult’...

I per als rebels que encara es resistixen a la subordinació idiomàtica, venen els dos últims punts del model de Lippi-Green: els més aborronadors.

- Sèptim, els poders llingüísticament dominants llancen amenaces: *“ningú important te prendrà en sério; les portes se tancaran”*.
- I octau, els inconformistes en el prescriptivisme llingüístic oficial són vilipendiats o marginats pel poder: *“mira qué estúpits, arrogants, ignorants, desinformatos, desviats o minoritaris són estos parlants”*.

Si be estem completament segurs que Lippi-Green no pensà ni per un moment en el cas valencià per a postular les seues tesis, la dramàtica veritat

és que se li ajusta com anell en dit. Encara està per realisar un estudi rigorós dels milers de valenciaparlants materns que han suspés repetidament i sense solució els exàmens oficials de “valencià” de la *Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià* (o siga: que no saben parlar la seua llengua materna, segons el poder llingüístic establert), mentres persones que no tenen el valencià com a primera llengua (i que en molts casos tenen inclús dificultats per a usar-la de manera oral) superen sense massa dificultat esta classe de proves, en haver adquirit directament la varietat artificialment prescrita com a ‘cultà’ pels autonomenats ‘experts’.

Queda clar, puix, que la normativa o l’ortografia d’un idioma pot calificar-se de moltes maneres: etimològica o fonètica, tradicional o trencadora, sistemàtica o arbitrària. Però si una cosa no pot ser una normativa, una varietat estàndart o una ortografia és, precisament, ‘científica’. I no pot ser-ho perquè una normativa, una varietat estàndart o una ortografia no deixa de ser una pura convenció: un acort (més o manco tàcit, més o menys explícit, més o manco sustentat en la tradició, condicionat per dinàmiques històriques, socials, polítiques i econòmiques, però en qualsevol cas subjectiu) de la comunitat de parlants d’un idioma, entorn a com reflectir per escrit i dotar de norma lo que naixqué sent un fenomen oral i divers segons els llocs a on se parla la llengua que es vol normativisar.

I davant d’eixa evidència, tots, però uns més que atres, devem ser honests. Que l’italià haja eliminat casi totes les ‘h’ mudes (i escriga ‘avere’ o ‘uomo’ en lloc de ‘haverè’ o ‘huomo’), o que el francès escriga encara ‘philosophie’, en unes ‘ph’ que en uns atres idiomes simplificàrem a ‘f’ fa temps, o que el castellà escriga en ‘b’ paraules com ‘haber’ o ‘cantaba’, contra la pràctica de la majoria dels idiomes romànics que les escriuen en ‘v’, no és qüestió de ciència, sino més be de costum, o d’eixe consens entre erudits que el comú dels parlants accepta sense massa discussió, sempre que no entre en greu contradicció en els seus usos llingüístics habituals.

El problema ve quan eixa acceptació per part de la comunitat llingüística no es produïx, i apareix la controvèrsia: habitualment motivada per la divergència entre la consciència sociolingüística dels parlants, per una banda, i les concepcions particulars, en quant a l’entitat de la modalitat llingüística en qüestió, que defenen els promotors d’un model llingüístic concret. Açò ocorre per eixemple en Galícia, entre els partidaris de la norma galleguista (oficial) i la ‘portuguesista’ (no oficial però sí tolerada per les institucions públiques); en Noruega, entre els partidaris de la norma ‘dinamarquista’ i la

‘norueguista’ (les dos igualment oficials); o en València, entre els partidaris de la norma catalanista (hui oficial) i la valencianista (hui no oficial, i ademés expressament discriminada per les institucions públiques).

Per això, còbra especial valor l’enfrontament dialèctic que tingué lloc entre el pare Lluís Fullana (coordinador del consens ortogràfic valencià de 1914 i autor de la *Gramàtica Elemental de la Llengua Valenciana* de 1915 en aplicació de dites normes) i el mestre d’escola Bernat Ortin (autor, est últim, d’una *Gramàtica valenciana* en la que per primera volta s’aplicaven les normes ortogràfiques catalanes de l’Institut d’Estudis Catalans i Pompeu Fabra al valencià). Un enfrontament suscitat pels articles que, baix la denominació de “Gramatología Valenciana”, publicà el filòlec de Benimarfull en el diari *Las Provincias* entre el 10 de febrer i el 17 d’abril de 1919.

La discussió és bona mostra del choc entre el concepte científic i modern de la llingüística que defenia Fullana, i la mentalitat retrògrada i impositiva que representava Ortin, a pesar de pertànyer este a una generació més jove; de la lluita entre el descriptivisme de Fullana, base de la llingüística científica contemporànea, i el prescriptivisme d’Ortin, propi del concepte decimonònic, hui, com havem vist, periclitat de la filologia (excepte, probablement, en els àmbits acadèmics oficialistes de València).

Aixina, en el debat que sorgí entre els dos autors en les pàgines del diari, crida especialment l’atenció la següent afirmació d’Ortin, que posa ben de manifest el seu elitisme i, ja en aquell temps, antiquat concepte de la filologia: “*el vulgo ha de seguir al gramático, y no el gramático al vulgo*”. La resposta de Fullana a tan lapidària frase és lúcida i rigorosa:

... su afirmación es gratuita y falsa, puesto que la misión del gramático no es otra que reducir a reglas el lenguaje del pueblo, mientras este no se aparte de dichos principios y leyes naturales de evolución, y entonces, el gramático debe seguir al pueblo, y no este a los caprichos y antojos del gramático [...]

*La Gramática, según enseñan los autores modernos, como consecuencia de los adelantos en la lingüística y en la filología, no es simplemente un arte, sino una verdadera ciencia, puesto que no se basa solamente en reglas, sino en los principios y leyes que rigen la vida evolutiva del lenguaje. Por lo tanto, esa definición [referint-se a la que fa Ortin en la seua gramàtica] es incompleta e indigna de figurar en una Gramática moderna*³.

3 “Gramatología Valenciana VIII”. *Las Provincias*, 6/3/1919.

El dogmatisme i l'estil amenaçant i desqualificador del catalanisme idiomàtic no cessà. En una carta escrita en 1936 a Carles Salvador per Josep Giner (filòlec que estudià la carrera en l'Universitat de Barcelona junt a Joan Coromines i Pompeu Fabra, i que fon, de fet, el principal impulsor i defensor del fabrisme en València), este li recomanava a Salvador usar el “dogmatisme” per a defendre les seues postures normatives front als “enemics” partidaris de les tesis de Fullana. Una tàctica i una terminologia gens coincident en lo esperable des d'uns posicionaments filològics supostament científics, i que mostra ademés fins a quin punt la pretesa “concòrdia ortogràfica” estava, també en aquella época, llunt de conseguir-se:

Crec que vós no hauríeu de discutir amb els enemics ni fer cas dels atacs ni de les objeccions. Heu d'exposar les normes idiomàtiques amb dogmatisme, sense entrar mai en discussions ni polèmiques amb ningú [...] Als fullanistes, etc. no els heu de combatre personalment; és millor que davant dels vostres poseu en clar les errades llurs, la incompetència, etc. i ja propagaran els altres la vostra obra i els vostres arguments. (Casanova 2010: 172-173)

La discussió i les tensions entre les dos visions de la llingüística (la científica o descriptivista, defensa per Fullana i el valencianisme idiomàtic, i la acientífica o prescriptivista, defensa per Ortin, Giner i el catalanisme idiomàtic), continuen fins al dia de hui en el territori valencià. Rode com rode, si rellegim l'obra gramatical de Fullana, comprovarem que l'immensa majoria de les seues conclusions, inclús en l'aspecte més subjectiu i convencional de l'ortografia, continuen plenament vigents, i són l'imprescindible base en la que es sustenta la normativa valenciana contemporànea.

Una normativa valenciana dictada, hui com en aquell temps, per la Real Acadèmia de Cultura Valenciana, i que contrasta en els afanys prescriptivistes de certs responsables polítics actuals que, a través dels *Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat* que des de 2016 són “obligatoris per a l'Administració de la Generalitat i els ens que en depenen”, transmeten una ideologia prescriptivista significativament contrària a la valencianitat idiomàtica.

A soles posarem un eixemple: l'ús dels demostratius. D'acort en estos criteris que esmenen la plana a la mateixa AVL, “en el registre formal escrit propi de l'Administració (...) usarem normalment les formes aquest (i flexió) i

aquell (*i flexió*)”. En açò es pretén, no a soles modificar el règim sintàctic de tres graus de proximitat del valencià (*este, eixe, aquell*) per a fer-lo convergir al model de dos graus del català (*aquest, aquell*), sino també eliminar les úniques formes vives en valencià vernàcul actual *este* (i flexió) i *eixe* (i flexió), registrades des dels primers testimonis escrits del segle XIII, que el manual pretén reduir “*a determinats discursos o escrits en què calga conservar la forma original o popular, com ara un judici del Tribunal de les Aigües*” (sic!).

Este alienador model llingüístic oficial no pareix trobar oposició, i sí acrític recolzament en una AVL no a soles ignorada en les seues recomanacions morfològiques, sintàctiques i lèxiques, sino inclús suplantada en les seues teòriques funcions normativisadores. Una suplantació admesa en naturalitat per la pròpia entitat, puix que en la seua mateixa pàgina web⁴ dona difusió al nou traductor informàtic “Salt.usu” que està basat en eixos nous *Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat* contraris a les recomanacions de la pròpia AVL que s'han impost als funcionaris valencians.

En definitiva, tal com afirma Pinker (1994: 409), “*u pot triar obsessionar-se en les regles prescriptives, pero estes no tenen més que vore en el llenguatge humà que lo que els criteris per a evaluar gats en una exposició de gats tenen que vore en la biologia dels mamífers*”. Això no vol dir que nos convertim en uns iconoclastes o uns anarquistes llingüístics; vol dir, simplement, com indica Horno (2019), que:

... la Gramática no está en los libros, sino en nuestros cerebros. Mi labor, como lingüista, no es hacer que se cumpla, sino descubrir cómo funciona. Y los hablantes nativos no podemos hablar mal, salvo enfermedad o despiste.

¿Significa eso que podemos hablar como nos plazca? Pues depende. En la conversación coloquial, sin ninguna duda. Ahora bien, en la comunicación pública, el lenguaje deja de ser una función cognitiva privada y pasa a estar regida por las leyes de los humanos, que se superponen a las de la naturaleza. Es en este ámbito, el público, en el que es necesario conocer y seguir la norma culta, pues está en juego nuestro prestigio social.

Pero cuidado, seguir la norma no implica necesariamente ser mejor (lo que hoy es culto ayer no lo era), tan solo significa que somos capaces de adaptarnos al contexto. Esto es: tan reprochable es no usar la norma culta en público, como exigir que se use en contextos privados.

Por otro lado, que un hablante nativo no pueda hablar mal no

4 <http://www.avl.gva.es/>. Consultada el 30/12/2019.

implica que no pueda hablar mejor. Como ya dijimos en una ocasión anterior, aumentar el vocabulario supone entender mejor la realidad; del mismo modo, aprender lenguas extranjeras es un modo formidable de incrementar nuestra capacidad de raciocinio y, como también hemos dicho anteriormente, reflexionar sobre qué queremos decir y mejorar la expresión es una buena estrategia para comunicar nuestros pensamientos de forma más precisa.

Aixina, que en este solemne acte la majoria dels assistents hajam decidit vestir-nos d'una manera determinada, i ni se nos haja passat pel cap vestir, per eixemple, en pantalons curts o chancles com faríem quan anem a l'apartament de la platja o a la caseta en la montanya, no té res que vore en "la ciència": és, simplement, una convenció social, tan mudable en el temps com de recomanable compliment si no volem convertir-nos en uns inadaptats antisistema.

El dilema apareix, com veem, quan alguns pretenen impondre una suposta 'norma culta' que no és resultat d'eixe consens social tàcit del que parlàvem adés, que no és conseqüència ni tan sols dels complicats equilibris socials i de poder que es succeïxen en un territori a lo llarg de l'història, sino que és més be resultat d'una decisió presa en una habitació tancada per individus concrets que tenen un propòsit ideològic evident i declarat.

En el cas valencià, eixe propòsit és tan simple com dramàtic: anular l'històrica llingüicitat de l'idioma valencià, assimilant parlar valencià, si continuem en el símil de l'indumentària, a un acte festiu i informal com anar en chancles i pantaló curt; i obligant-nos a usar, en àmbits formals, un trage que nos tira de sisa i un calcer que nos apreta els peus: el subestàndart valencià de la llengua catalana que promou la AVL i, més accentuadament, l'actual *Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme* de la Generalitat Valenciana.

4. LLENGUA I DIALECTE. QUATRE VISIONS COMPLEMENTÀRIES

Una volta posat de manifest que la ciència llingüística, a nivell internacional, va per camins absolutament contraris als que ací en València marquen certs ‘experts’ autoinvestits d’autoritat, passarem a tractar l’espínosa controvèrsia sobre els conceptes de llengua i dialecte. En l’anàlisi d’esta qüestió, aplicat a la situació valenciana, són imprescindibles, entre atres, els treballs de Lanuza (1983, 1994, 2001), Ángeles (1990) i Lledó (2009); els quals, partint dels principals estudis acadèmics que en les últimes dècades s’han aproximat a la controvèrsia, han assentat les bases d’una sòlida argumentació científica sobre la llingüicitat del valencià.

Remetent necessàriament al lector als estudis indicats per a un anàlisi detallat de la qüestió, revisitarem per al propòsit d’estè discurs algunes propostes de definició de ‘llengua’ i ‘dialecte’ que a nivell internacional susciten acceptació (i que, ademés, resulten àmpliament complementàries): les de Hudson (1980), Kloss (1967), Stewart (1968) i Musorin (2001).

4.1. Llengua i dialecte per a Hudson

De manera intel·ligent, Richard A. Hudson, en la seua coneguda obra *Sociolinguistics* (1980 – 1981: 41-47), se pregunta d’entrada “¿qué vol dir la gent normal quan afirma que alguna varietat és una llengua?”, a fi de decidir si “veem que l’us popular reflectix alguna classe de realitat a la que vullgam referir-nos en sociolingüística”.

Una diferència ‘popular’ entre llengua i dialecte “deguda a l’influència de la cultura grega”, i que per al llingüiste se manifesta només en dos aspectes: el ‘tamany’ (“la llengua és més extensa que el dialecte”) i el ‘prestigi’ (“prestigi que posseïx la llengua i del que el dialecte carix”). Per a Hudson, “el que una varietat siga nomenada llengua o dialecte depén del prestigi que u crega que cada varietat té, i per a molta gent eixe és un assumt molt clar, que depén del fet que siga usat en l’escriptura formal”. O siga, com a “llengua estàndart”, tal com l’havem definida adés. Eixa seria, realment, l’única diferència real entre llengua i dialecte: que la llengua *es parla i s’escriu*, i el dialecte *es parla pero no s’escriu* (perque per a escriure, els seus parlants utilisen una varietat llingüística pròxima, convenientment estandardisada, que és reconeguda pels parlants, de manera diglòssica, com ‘la llengua’).

I lo que és més interessant: Hudson dona fins a quatre raons per a descartar la mútua intel·ligibilitat (açò és, la comprensió entre parlants de dos varietats llingüístiques diferents, sense necessitat d'un intèrpret) com a criteri definitori de les fronteres entre llengües:

1. L'ús popular real del concepte "llengua" no correspon de forma consistent en dit criteri. El cas de les llengües escandinaves o els "dialectes" del chinenc són bons exemples: *"varietats que nosaltros (com a profans) considerem llengües diferents poden ser mútuament intel·ligibles (per exemple les llengües escandinaves, a excepció del finlandès i el lapó), mentre varietats que considerem com la mateixa llengua pot ser que no ho siguin (per exemple els denominats 'dialectes' del chinenc)".*
2. La definició real de "llengua" que subjau en l'inconscient popular (i, per tant, la que conta als "efectes pràctics") ve condicionada pel "prestigi" de la varietat llingüística en qüestió, de tal manera que *"si dos varietats són les dos llengües estàndart [...] han de ser llengües distintes; i, al revés, han de ser la mateixa llengua si les dos varietats estan subordinades al mateix estàndart".*
3. La mútua intel·ligibilitat és sempre gradual, des de l'incomprensió total fins a la comprensió absoluta. El problema està, per tant, en decidir en quin punt de dita escala dos varietats han de ser considerades membres de la mateixa llengua. Qualsevol resposta a eixe preguntat –afirma Hudson– és *"necessàriament arbitrària"*, i s'ha de recórrer forçosament a condicionants socials, històrics o polítics que excedixen les fronteres de la llingüística estricta.
4. Les varietats poden classificar-se en un 'contínuum dialectal': una cadena de varietats adyacents en la qual cada parell de varietats contigües és mútuament intel·ligible, però parells presos dels extrems de la cadena no tenen per què ser-ho (o ser-ho en el mateix grau). De tal manera que, si A i B són dos varietats contigües que resulten mútuament comprensibles per als seus parlants, i B i C també ho són, C i A (les varietats dels extrems) no tenen per què ser intel·ligibles entre sí, ni sociolingüísticament tenen per què considerar-se una mateixa llengua. Novament apareix el mateix dilema classificatori.

5. Hudson acaba reconeixent que “*la mútua intel·ligibilitat no és, realment, una relació entre varietats, sino una relació entre gent*”. Per tant, el grau de comprensió mútua depén no tant de la proximitat de les dos varietats, sino més be de la motivació de les persones per a intentar entendre’s (i l’afany per emfatitzar o, pel contrari, minimisar les diferències entre les varietats respectives), aixina com de l’experiència en el coneiximent de la varietat aliena. Hi ha un tercer matís: la comprensió no té per qué ser recíproca, puix eixes dos persones no tenen per qué tindre el mateix coneiximent de la varietat aliena.

És més: resulta típic que siga més senzill, per a parlants de varietats no estandardisades, entendre a parlants de varietats estàndart que al contrari. Té la seua llògica: la varietat estàndart conta en la difusió dels mijos de comunicació de masses i l’escolarització obligatòria –per tant, és ben coneguda per l’interlocutor no “estàndart”–. Ademés, l’autopercepció de la varietat pròpia del parlant “no estàndart” com a “inferior” en prestigi a l’estàndart propiciarà en ell un major interès subjectiu en minimisar i autocorregir les diferències de la variant pròpia respecte de la variant estàndart aliena. Una variant estàndart considerada, naturalment, com a “prestigiosa” (o siga, com a “llengua”, front al “dialecte” propi).

Hudson conclou, aixina, que “*no se pot traçar realment una distinció entre ‘llengua’ i ‘dialecte’ (excepte en referència al prestigi, i en tal cas seria millor usar el terme ‘llengua estàndart’, millor que simplement ‘llengua’). En unes atres paraules, el concepte ‘llengua X’ no té lloc en sociolingüística, ni, exactament per les mateixes raons, en llingüística. Lo únic que nos fa falta és la noció de ‘varietat X’, més l’observació òbvia i sorprenent de que una varietat determinada pot ser relativament semblant a algunes atres varietats i relativament distinta d’unes atres*”.

D’esta manera, més que entre llengües, o entre llengües i dialectes, la lluita real, del món real, se dona entre estàndarts orals i escrits: estàndarts que són el reflex formal i mijanament organitzat –en l’escriptura, l’ensenyança i els mijos de comunicació de masses– que té la realitat llingüística humana d’una determinada comunitat; independentment de les (pretasament) asèptiques classificacions filològiques.

Una comunitat llingüística en consciència de ser-ho (que té dret a decidir sobre el seu idioma, i que a fi de contes és la que l’utilisa com a instrument de comunicació i l’ha de mantindre viu) se dotarà, invariablement, per a sí

mateixa, més tart o més pronte, en una norma pròpia per a l'idioma, poc o molt diferent de les que té al seu entorn, pero pròpia.

Una consciència llingüística que podrà vindre determinada per, i també podrà determinar, retroalimentant-la, la pròpia consciència “nacional” o “de poble”. Una consciència, per cert, difícilment configurable i adaptable als designis “científics”. Com reconeix Bennett (1968: 8), “*si una comunitat és lo suficientment conscient de la seua identitat i de la norma idiomàtica que l'acompanya, rebujarà en suficient violència qualsevol modificació*”.

4.2. Les llengües ‘Abstand’ i ‘Ausbau’ de Kloss

Devem al llingüiste alemany Heinz Kloss (1967: 29-41) la fixació dels conceptes de llengua ‘Abstand’ (*Abstandsprache*) i llengua ‘Ausbau’ (*Ausbausprache*), que de forma bàsica poden explicar-se de la següent manera⁵:

- Una **llengua per distància** (*Abstandsprache*) se diferencia de les llengües del seu entorn per la seua distància estructural, o siga, per unes característiques fonètiques, morfològiques, lèxiques, sintàctiques, etc. molt distants de les de les llengües pròximes. Per eixemple, el castellà respecte del vasc, o l'alemany respecte del francès: llengües indubtablement diferents, en independència de la seua codificació o estandarització.

Kloss és molt gràfic a l'afirmar que “*una llengua Abstand és una unitat llingüística que un llingüiste nomenaria com a llengua encara que ni una sola paraula haguera segut escrita en ella*”, en referència a que la seua forma estandaritzada escrita resultaria indiferent per a constatar la seua alta diferencialitat intrínseca respecte a unes atres unitats llingüístiques.

- Una **llengua per elaboració** (*Ausbausprache*) és una varietat que, a pesar de tindre fortes afinitats estructurals en atres varietats llingüístiques del seu entorn, que poden aplegar inclús a facilitar

5 Reelabore ací les conclusions que ya expressí en *¿Té futur la normativa de l'idioma valencià?* i que foren ampliades en l'informe *La Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries del Consell d'Europa i l'idioma valencià: el punt de vista dels valenciaparlants discriminats*, redactat per Lo Rat Penat i la Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes de la RACV en 2018 per a la seua entrega al Comitè d'Experts de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries del Consell d'Europa.

l'intercomprensió mútua, és considerada una llengua que funciona de manera autònoma, gràcies a una codificació independent de la de les atres varietats pròximes (*“han segut dissenyades o redissenyades a fi de convertir-se en un instrument estandarizat d'expressió lliterària”*).

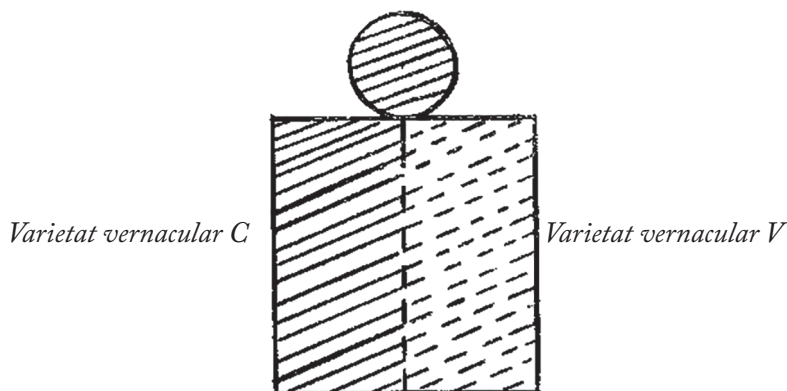
Eixa codificació pròpia, en llengües en una antiga i ininterrompuda tradició escrita, pot sorgir de manera paulatina i poc dirigida, en un procés temporalment llarg de fixació i establisació; pero també pot aparéixer en un moment donat de manera específicament dissenyada, en llengües que carixen d'eixa tradició escrita o que la varen perdre fa molts anys. Kloss posa com a eixemples la relació entre el gal·lec i el portugués, el chec i l'eslovac, el català i el provençal o el danés i el suec.

La frontera entre llengua i dialecte, puix, estaria per a Kloss (de manera coincident en lo postulat per Hudson) no en la major o menor similitut gramatical i estructural de les varietats llingüístiques, sino en les característiques del model llingüístic elaborat i triat per cada comunitat llingüística com a estàndart de referència, donant peu a tres possibles situacions sociolingüístiques diferents per a una mateixa realitat vernacular (açò és, per a unes mateixes varietats orals, que ací nomenarem “C” i “V”, i que tenen certes afinitats estructurals entre sí):

a) Un únic estàndart definit a partir d'una varietat vernacular concreta (en este cas, la varietat que ací nomenem “C”), no subdividit en subestàndarts ni exposat a la competència d'un altre estàndart basat en una altra varietat, puix les demás varietats llingüístiques pròximes (en este cas, sociolingüísticament, “dialectes”) com la varietat “V” l'accepten com a varietat estàndart “de prestigi”. Se tractaria del cas del francès estàndart, basat en el dialecte de París, o del rus estàndart, basat en el dialecte de Moscou.

En el cas valencià, se correspondria en la situació desijada per aquells que defenen un únic estàndart (“llengua catalana”), definit a partir del català oriental com a varietat vernacular, pero que es pretén aplicar també a la varietat vernacular valenciana (rebaixada, d'esta manera, al ranc de “dialecte” que es parla pero que, en les seues característiques diferencials, queda bandejat dels usos escrits i de prestigi).

Llengua estàndart única per a C i V, basada en la varietat C

Model a) de Kloss. Estàndart únic per a dos varietats vernaculars.

Este és el marc conceptual que promouen entitats com Acció Cultural del País Valencià o la Plataforma per la Llengua, les quals treballen incessantment per a atacar, desacreditar i suprimir les versions idiomàtiques orals i escrites valencianes (en legislació, internet, doblages audiovisuals...) distintes de les catalanes, encara que segueixquen la norma de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL).

Aixina ho podem llegir, per eixemple, en un recent manifest de la mencionada "Plataforma per la Llengua", creat per a la campanya "Som 10 milions", en el qual, després de fer les habituals alusions al sempitern "*rigor científic i acadèmic dels experts en la matèria filològica*", pròpies del prescriptivisme més rampant, ataquen a continuació el fet de que existixquen versions orals i escrites valencianes distintes de les catalanes: "*dia rere dia observem astorats que el Govern espanyol ofereix les opcions lingüístiques de català i valencià separadament –com si fossin llengües diferents– [...] Aquest fenomen s'ha reproduït mimèticament en els serveis d'atenció i difusió comercial d'algunes empreses –com ara supermercats, grans superfícies o entitats bancàries–, que diferencien entre català i valencià*"⁶.

Esta valencianofòbia llingüística ya la vàrem viure fa uns anys, en motiu de l'aparició oficial d'una traducció valenciana (distinta de la catalana, si be escrita en un model valencià convergent en el català) de la Constitució

6 www.som10milions.cat. Consultada el 30/12/2019.

Europea de 2004, lo que suscità una significativa polèmica, generada pel nacionalisme català. Si be la controvèrsia es tancà políticament en l'estrambòtica acceptació, per part de la Generalitat de Catalunya, de la versió en 'valencià' de la AVL i la renúncia a la versió catalana, a fi de que no hi hagueren a nivell oficial versions diferents en valencià i català, inclús eixa decisió suscità també el rebuig de sectors importants del jacobinisme catalaniste militant, incloent el significatiu atac de Joan Martí i Castell, llavors president de la Secció Filològica del IEC.

Aixina, Martí, en un artículo publicat en *La Vanguardia* el 22 de giner de 2005 (titulat "*Demagogia y vergüenza lingüísticas*") considerava que formes pròpiament valencianes que apareixien en el text acceptat per la Generalitat catalana, com *seua, esta, excloga, establít, jóvens, perjuí...* eren inadequades en "registres formals" i comparables a "frases i refranys" (Mas, 2010: 90), posant aixina de manifest l'estratègia dialectalisadora i anuladora del valencià que persegueix el IEC, coincidint en l'actual praxis de la Direcció General de Política Llingüística i Gestió del Multilingüisme de la Generalitat Valenciana.

De qualsevol manera, el model normatiu promogut pel IEC com a referent normatiu de l'anexionisme llingüístic és considerat íntegrament correcte per la AVL per al valencià (encara que formalment no "recomane" algunes de les seues solucions). Açò facilita la difusió i adopció generalisada de l'estàndart català del IEC en València baix el paraigües d'una AVL que ademés el presenta com a "valencià", motiu pel qual molts consideren que eixa és també la posició real o "de facto" de dita entitat.

b) Estàndart policèntric: se postulen dos variants d'un mateix estàndart basades, respectivament, en dos varietats vernaculars diferents, en certa predominància en l'estàndart de les solucions d'una d'elles. L'existència de les dos variants no impedix tractar-les com un sol idioma, caracterisat per l'us d'una mateixa ortografia i certes convencions lèxiques i morfosintàctiques comunes, si be donen lloc a dos models orals i escrits diferents, que poden usar-se de manera separada.

Com a eixemple Kloss aduïx el cas del serbocroata (en el moment en que ell postulà la seua teoria) o el portugués de Portugal i el de Brasil. Esta seria també la postura teòricament representada en el cas del valencià per la normativa de la AVL.

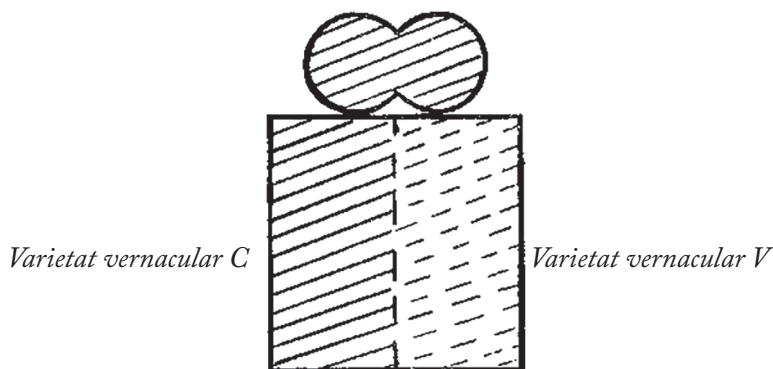
No obstant, el fet de que la AVL excloga per complet els postulats de la RACV i de que abraça per complet els del IEC, fa que, com s'ha indicat, molts observen la seua actuació com una aplicació solapada o diferida de les tesis anexionistes, com de fet està demostrant el temps. Aixina, la postura “particularista” de la AVL queda en entredit i desacreditada, i és defensa de manera activa només per una minoria dels seus acadèmics, en escassa repercussió social i nul efecte en els usos oficials i escolars.

Açò vindria demostrat de manera definitiva pel “acort de cooperació per a una normativa inclusiva i unitària” que la AVL ha firmat recentment en la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i la *Comissió Tècnica d'Assessorament Lingüístic* de l'Universitat de les Illes Balears.

Est acort, aprovat el 31 de giner d'enguany en sessió plenària de la AVL, assumix expressament “la unitat de la llengua catalana, anomenada *valencià en la Comunitat Valenciana*”. Segons el document, “aquesta unitat compromet les tres institucions a cooperar per a l'establiment d'un model normatiu comú”.

Este reconeiximent d'un dialecte “valencià” subaltern a una superior “llengua catalana”, i la renúncia consegüent de la AVL a construir un estàndart oral i escrit pròpiament valencià, en un moviment que ademés ha contat en escassa contestació interna en l'institució, vindria a confirmar que les tesis de la AVL han d'emmarcar-se definitivament en el model unitariste a) que descriu Kloss, clarament identificat en el catalanisme anexioniste del IEC.

Llengua estàndart policèntrica (dos subestàndarts llaugerament distints per a C i V, pero en preponderància de formes de C en els dos casos)

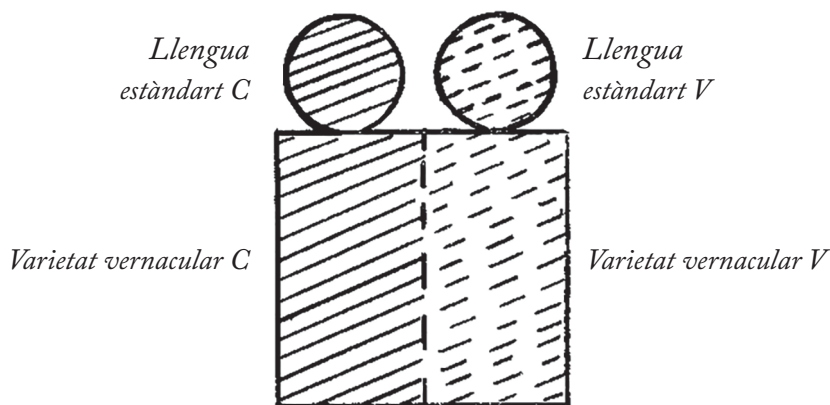
Model b) de Kloss. Estàndart policèntric que té un subestàndart distint per a cada varietat vernacular.

Aixina i tot, el fet de que C i V queden englobades dins d'una mateixa "llengua" des del punt de vista estandaritzador, no impedit que generen models orals i escrits objectivament distints, lo que teòricament obligaria a l'ús simultàneu d'eixos models llingüístics diferents en instàncies pròpies d'usos estàndart del llenguatge: administració, internet, audiovisuals, versions d'obres lliteràries i cinematogràfiques...

Un estat de coses que, en el nostre cas, els partidaris del catalanisme llingüístic també rebugen de raíl, inclús encara que es reconega "filosòficament" la pertinença d'abdós estàndarts a una mateixa llengua, per considerar que l'existència d'un estàndart valencià mínimament diferent del català, tant oral com escrit, ya propicia lo que, en la seua terminologia, denominen "secessionisme".

c) Llengües 'ausbau': dos varietats llingüístiques estructuralment pròximes han creat dos normes lliteràries distintes de referència (dos estàndarts diferents, o dos "llengües 'ausbau'") que tenen com a base les respectives varietats vernaculars i, per tant, *"se caracterisen per diferències omnipresents que, encara que no necessàriament exclouen l'inteligibilitat mútua, fan que siga impossible tractar-les com una sola unitat"*, diu Kloss.

Eixemples d'esta situació, per al llingüiste alemà, són les igualitàries relacions existents entre chec i eslovac, danés i suec, búlgar i macedoni, o gallec i portugués.

Model c) de Kloss. Estàndart propi i diferent per a cada varietat vernacular (llengües 'ausbau').

En el cas del valencià, esta és la postura representada per la normativa de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana (RACV), que ha construït, partint de la tradició lliterària, ortogràfica i lexicogràfica del valencià de totes les èpoques, un estàndart basat exclusivament en les variants vernaculars valencianes que es parlen actualment en el territori històricament valencià, entre el riu de la Sénia i el riu Segura, com a millor manera de dignificar-les i continuar la seua tradició històrica i sociolingüística no dialectal, front a la competència diglòssica del castellà i el recent intent d'anexió pel català.

Si continuem seguint la terminologia de Kloss (1967: 34-35), veem que els partidaris del IEC i, en la pràctica, també els de la AVL, representarien, en el camp de la planificació llingüística, uns “planificadors conservadors”, obstinats en la teòrica correcció i un artificiós purisme del llenguatge. Un purisme, per a major inri, que pren com a referent una variant vernacular distinta de la valenciana: açò és, la catalana oriental.

Per contra, els partidaris de la RACV representarien una classe de “planificadors innovadors”, que accepten de manera raonablement natural el canvi llingüístic propi de la variant vernacular valenciana i el seu reflex en el model estàndart.

Nos trobem ademés en una situació, també definida per Kloss, en la que el valencià, davant de les pressions del català i també a la seua situació diglòssica en el castellà, podria sucumbir a la categoria de “*llengua casi dialectisada*”, partint d'una situació inicial de llengua autònoma. O siga, que podria perdre la seua ‘llingüicitat’, tal com l'havem definida més amunt.

Kloss ofereix interessants exemples al respecte: “*si, per exemple, Eslovàquia reemplaçara l'estàndart eslovac pel chec estàndart, llavors seria correcte nomenar a l'eslovac “dialectisat”. Açò és lo que succeí en Escòcia despuix que els parlants de la llengua ausbau escocesa (o lallans) adoptaren l'anglés com el seu únic mig per a la lliteratura séria*”.

Un altre cas és el de l'ucranià: diu Kloss que “*en el sigle passat, l'Acadèmia Imperial de Sant Petersburg emeté una declaració en el sentit que l'ucranià (“chicotet rus”) no era un idioma eslau separat, sino a soles una varietat del rus. Basant-se en esta opinió, el govern sariste considerà justificat prohibir l'edició de publicacions periòdiques i llibres en ucranià*”. Efectivament, com ya vaig indicar en *¿Té futur la normativa de l'idioma valencià?*, inclús el nom de Ucraïna volgué ser substituït pel de “Chicoteta Rússia” (*Malorossia*), i el gentilici “ucranià” pel de “chicotet-rus”. Una circular de 1863 del ministre de l'interior rus Valev, arreplegada per Cucó (1999: 263) era clara al respecte:

[...] no ha existido jamás la lengua pequeño rusa, no existe y no puede existir. La lengua empleada por el pueblo bajo no es otra cosa que el ruso corrompido por la influencia polaca. Los pequeños-rusos entienden tan bien el ruso como los grandes-rusos, y el ruso les resulta más accesible que esta lengua inventada por algunos pequeños-rusos, la llamada lengua ucraniana.

Val la pena reproduir l'introducció que fa Cucó (1999: 261-262) de la realitat històrica ucraniana:

Rusos y ucranianos comparten unas referencias eslavas comunes, en las que Ucrania ha representado el rol fronterizo propio de su nombre, y en el que, según diversas interpretaciones, se compartieron o se pudieron compartir—unos orígenes históricos en plena ósmosis. Según tales interpretaciones un proto-Estado ruso (“Rus”, en el sentido nacional y antropológico al que se refiere Hobsbawm), que comprendía igualmente a rusos, bielorrusos y ucranianos, tomó forma política en el principado de Kíev —la capital histórica de Ucrania— hacia el año 882 de nuestra era.

La creación de esta “Rusia de Kíev”, que en sus dos fases se prolongó prácticamente durante casi cinco siglos, ha sido motivo de apasionadas discusiones y polémicas entre las escuelas historiográficas ucraniana y rusa que, como suele acontecer en debates académicos de estas características, han tratado de fundamentar en el pasado medieval los orígenes nacionales de sus respectivos pueblos. Para los historiadores ucranianos no existe conexión entre el principado de Kíev —que sería una creación ucranio-rutena— y el principado moscovita de Vladimir, mientras que, por el contrario, los historiadores rusos han defendido el origen común de las “tres Rusias”, salidas de un mismo tronco. [...]

Parece constatable, en todo caso, que a finales del siglo XIV —una vez afirmada la reconstrucción de un Estado ruso en torno a Moscú— fue patente, en los aspectos culturales y lingüísticos, el particularismo creciente de las “tres Rusias”.

Recordem uns atres eixemples en els que diferents postures sobre els criteris estandarisadors d'un idioma conviuen en el sí d'una mateixa comunitat llingüística:

- El cas noruec, en dos normatives oficials, el *nynorsk*, *autoctoniste*, i el *bokmal*, *particulariste* en grans coincidències en l'estàndart danés. Sobre el cas de les llengües escandinaves, indica Walter (1998: 319-320), insistint en el mateix concepte, que:

Los extranjeros siempre se quedan fascinados cuando comprueban la facilidad con la que un danés, un noruego y un sueco pueden mantener una conversación entre ellos, cada uno en su propia lengua, sin la ayuda de un intérprete. Y se preguntan por qué no son consideradas como variantes lingüísticas de un escandinavo común que, por otra parte, permaneció indiferenciado hasta el siglo IX.

Pero eso supondría no tener en cuenta otras consideraciones sociales y políticas que, por una parte, han definido para cada una de ellas unas normas de escritura y de pronunciación y, por otra, contribuyen desde hace siglos a que los usuarios tengan el sentimiento de que su lengua es algo que les pertenece específicamente.

- El cas gallec, en una normativa oficial, de la Real Academia Galega, *autoctonista*, i una altra no oficial (encara que tampoc discriminada socialment), de la Associação Galega da Língua, *particularista* en grans coincidències en l'estàndart portugués.
- L'actual controvèrsia llingüística valenciana té també fortes concomitàncies en la que patí la societat grega durant el segle XIX i bona part del XX entorn del model idiomàtic que devia usar-se oficialment en l'administració i l'ensenyança (Mackridge 2000, 2009). La disputa era entre la llengua habitual parlada pels grecs actuals (el 'demòtic'), i una reconstrucció pretesament 'cultivada' del grec antic, nomenada 'katharévousa' i que, supostament, evitava les "corrupcions" del llenguatge contemporàneu.

Esta modalitat 'cultivada', que fou oficial per a l'estat grec fins a 1976, era una variant que adoptava característiques lèxiques i morfològiques del grec antic, a pesar de que era pronunciat d'acort en la fonètica contemporànea. Les diferències entre el 'katharévousa' i el grec parlat eren tan grans, que resultava en gran mida inintel·ligible per als grecs que carien d'estudis superiors, i feu sorgir una diglòssia entre la llengua oficial i la quotidiana.

L'obstinació de l'establishment era implacable: en 1911 es decretà el tancament d'una escola que ensenyava en grec 'demòtic' i es promulgà una nova Constitució en la que es refermava l'oficialitat del grec 'katharévousa', afirmant expressament la prohibició de "*qualsevol intervenció destinada a corrompre'l*". Passarien encara 65 anys fins que una llei, per fi, declarà oficial el grec demòtic, en paraules tan expressives com les següents: "*Les persones poden usar esta llengua sense implicacions polítiques o riscos personals, i la vella vergonya derivada de l'incertesa social sobre l'ús escrit 'correcte' és en gran part una cosa del passat*". El paralelisme en el cas valencià és, en est aspecte, més que evident, en un autoctonisme defensor del valencià "demòtic" front a una oficialitat que s'obstina en implantar un 'katharévousa' prescriptivista i anexionista.

Per tant, després de tot lo vist fins ad este punt, resulta evident que les fronteres *reals* entre les llengües –o siga, entre les àrees d'influència de les seues modalitats estàndart– estan majorment delimitades seguint criteris extralingüístics o, millor dit, sociolingüístics (polítics, econòmics, històrics, etc.) i no segons criteris estrictament lingüístics. Per això, a sovint, quan la lingüística tracta d'agrupar les varietats segons les seues afinitats purament estructurals o lingüístiques, sol utilitzar el terme *contínuum lingüístic* o el de *família lingüística* i no el de *llengua*, per a evitar entrar en estes incòmodes disquisicions.

Uns altres autors, per adeste fi, usen el terme *diasistema*. Sobre este concepte existix certa controvèrsia, puix ha generat diversitat d'interpretacions i aplicacions entre els especialistes. Siga com siga, Weinreich (1954: 395), en la definició original del terme, se llimita a afirmar que, simplement, "*els diasistemes poden ser construïts ad hoc des de qualsevol número de varietats per a un propòsit analític donat. Construir un diasistema vol dir localisar varietats discretes en una classe de contínuum determinat per les seues similituts parcials*".

No hi ha, per tant, en esta definició de 'diasistema' ninguna implicació apriorística respecte a un teòric oríge genètic comú de les varietats que l'especialiste inclou en un mateix diasistema, i ni tan sols una valoració respecte a la condició sociolingüística d'eixes varietats com a llengua o dialecte. Quan l'especialiste postula un diasistema, únicament constata certa similitut estructural parcial entre les varietats lingüístiques vernàcules que el componen, lo que propicia la seua classificació conjunta a efectes del

seu estudi, sense tindre en conte unes atres consideracions de tipo històric o sociològic.

La qüestió de la classificació del valencià dins del conjunt de les llengües romàniques ha donat peu a teories diverses. Molts estudiosos (seguim ací a Munteanu, 2002-2004: 641-654) han considerat que, des del punt de vista estructural, el valencià forma part d'una família llingüística *galorromànica*, junt al català, el balear, les llengües occitanes, el francoprovençal i el francès (Diez, Morel-Fatio, Meyer-Lübke, Bourciez, Giera, Coromines, Rohlf, Iordan-Or...).

En canvi, uns atres (Menéndez Pidal, Alonso, Krüger, Meier, Kuen, García de Diego, Colón, Badia i Margarit...) consideren que el valencià pertany a una família llingüística *iberorromànica*, junt al català, el balear, l'aragonés, el castellà, l'asturià-leonés, el gallec i el portugués, i en la que molts autors inclouen també les llengües occitanes.

Una tercera visió és la que contempla a valencià, català, aragonés, mallorquí o balear, alguerès i llengües occitanes com el provençal o el gascò com unes "varietats pont", puix presenten característiques lèxiques, morfològiques i sintàctiques a cavall entre l'iberorromànic i el galorromànic, junt a unes atres pròpies. Més allà del nom que se li done ad eixe conjunt de llengües, la realitat és que constitueixen un contínuum idiomàtic sense fronteres internes abruptes, conformat per varietats llingüístiques en similituts estructurals que ajuden a una certa intercomprensió entre els seus parlants: especialment a nivell escrit, i a nivell oral transcorregut algun temps d'aprenentatge.

Eixe contínuum vernàcul ha donat lloc, com a resultat del particular devindre històric ocorregut durant l'últim mileni en les terres en que es parla, al naiximent de diverses *llengües 'ausbau'* segons la proposta de Kloss (la llengua valenciana entre elles), cada una en el seu propi model llingüístic, lligat a la consciència identitària de cada poble; per més que siga tradicional des de temps antics reconéixer també un antic lligam més o manco comú entre totes elles (el famós "llemosí") que trobem referit en gran quantitat d'autors fins a la Renaixença.

La constatació d'eixa tradicional família llingüística ha segut rescatada per autors com Fornés (2010) o López (2017) i presentada com el marc conceptual mes pràctic per a explicar, de manera convincent per a la llingüística internacional, tres fets: l'afinitat estructural existent entre eixes llengües (no necessàriament determinada per un oríge filogenètic comú); la seua condició de grup pont entre el galorromànic i l'iberromànic; i al mateix

temps l'evidència de que el català és a soles una varietat més entre totes elles, sense ninguna preponderància històrica, normativa ni onomàstica sobre el conjunt.

Un conjunt per al que s'han proposat diverses denominacions: occitanorromànic, occità-valencià, o les més recomanables, al nostre particular entendre, d'iberorromànic oriental o pirenaicorromànic, perquè eviten qualsevol de les denominacions de les llengües que el componen i, per tant, nos estalvien possibles suspicàcies *hegemonistes*. Per a tancar definitivament este dilema classificatori, no obstant, serà de gran ajuda la realització d'un anàlisi exhaustiu i sistemàtic de les diferents varietats d'eixe contínuum, tant a nivell lexicoestadístic com de similituts i divergències sintàctiques i fonètiques entre sí i respecte a les varietats indiscutidament iberorromàniques o galorromàniques; un treball en el qual ya estem treballant.

Un atre cas paradigmàtic d'esta situació de contínuum llingüístic que dona orige a diverses llengües 'ausbau' és, com ya tractarem en *¿Té futur la normativa de l'idioma valencià?*, el de la frontera llingüística alemana-holandesa, en la que no existix una delimitació clara entre les dos llengües oficials, sino parles vernàcules molt paregudes a banda i banda de la frontera política entre les dos nacions, que formen una continuïtat dialectal en la que lentament les característiques pròpies de cada llengua (estàndart) van diluint-se i intercanviant-se.

De fet, els dialectes baix-saxons de l'holandés pràcticament no es distingüixen dels corresponents dialectes baix-saxons d'Alemanya (Walter 1998: 373, Sellier 1998: 132), com el westfalià; per molt que esta modalitat llingüística actualment a soles siga parlada per les generacions de major edat, ya que ha segut substituïda per l'alemà estàndart en les generacions més jóvens.

Significativament, el gentilici usat en anglés per a referir-se a la llengua holandesa i als propis holandesos, *Dutch*, és en orige la mateixa paraula que en alemà s'usa per a referir-se a la pròpia llengua o al poble alemà (*Deutsch*). De fet, durant l'Edat Mija i part de la Moderna, en anglés, *Dutch* significava també "alemà", i no serà fins al segle XVII, quan els Països Baixos se convertixen en un país independent, que la paraula anglesa *Dutch* patirà una restricció del seu significat per a designar lo que hui coneixem com a llengua holandesa o neerlandesa –i al propi poble holandés–, degut a

que en eixa época els holandesos eren les poblacions germàniques en les que els anglesos tenien contactes més pròxims (Walter 1998: 365).

En casos com este, determinar a on acaba un idioma i escomença l'atre és, efectivament, una qüestió de “llengües ‘ausbau’” més que de “llengües ‘abstand’”: perquè si les comparem al nivell de les llengües ‘ausbau’ estàndart alemanya i holandesa, constituïxen clarament dos estàndarts orals i escrits diferents, i el model llingüístic oficial que s’usa, s’escriu i s’ensenya serà l’holandés en el costat holandès, i l’alemà en l’alemà. Però la llengua vernàcula real (la parlada en el dia a dia) és la mateixa als dos costats de la frontera: un mateix dialecte de transició usat per eixes comunitats frontereres a banda i banda de la ralla divisòria (mentres queden persones que encara parlen la variant dialectal tradicional, i no la corresponent llengua estàndart difosa a través de l’escola i els mijos de comunicació, la qual tendix a anular, per nivellació, les antigues varietats vernàcules).

Bibiloni (1998: 24) afirma al respecte:

Sense els estàndards alemany i neerlandès són impensables les comunitats lingüístiques alemanya i neerlandesa, entre altres raons perquè els parlars nord-alemanys (Niederdeutsch o baixalemany) formen amb els neerlandesos un bloc més compacte que amb els sud-alemanys (Hochdeutsch o altaalemany). Amb una altra història, perfectament hi podria haver una llengua al sud d’aquest conjunt i una altra al nord que inclogués l’actual neerlandès; o podria haver-hi, fins i tot, diverses llengües allà on ara hi ha una sola llengua alemanya.

A remarcar que és, precisament, la falta d’un acort social unànim –o, com a mínim, tàcit– sobre eixe concepte, sobre qué vol dir exactament “parlar be” en valencià, lo que determina la raó de ser del nostre conflicte llingüístic, ya que l’absència, a partir de la decadència valenciana del segle XVIII (i a diferència, per eixemple, del castellà), d’un model llingüístic valencià prestigiós i àmpliament difós, és el fet principal que determina el conflicte actual. Un conflicte entre els que reclamem eixe model privatiu i els que no el creuen necessari, be perquè ya tenen l’idioma castellà per als usos formals i no es senten motivats a adquirir també el valencià, be perquè entenen que el model català cobrix totes les seues necessitats “formals”.

Per tant, la lluita entre estàndarts –entre llengües, si transcendim la definició estrictament filològica del terme i, per damunt d’eufemismes, anem als seus efectes pràctics–, també en la nostra terra, està servida. Partint de la base que, més allà de falàcies interessades, si exceptuem la classificació de determinades llengües en escassa o nula tradició escrita, o parlades per grups minoritaris en baixa alfabetisació o consciència “moderna” de parlar un idioma concret (habitualment, tribus d’Àfrica, Àsia o Oceania), la “llingüística internacional”, com vorem a continuació, tendix a acceptar en naturalitat el *statu quo* que decidix cada comunitat llingüística respecte a la definició, denominació i normativisació del seu propi idioma.

4.3. La classificació de Stewart

El model de William A. Stewart (1968: 531-545) classifica les varietats o ‘sistemes’ llingüístics en set tipologies (*llengua estàndart*, *llengua clàssica*, *llengua artificial*, *llengua vernàcula*, *dialecte*, *crioll*, *pidgin*) en funció de la presència o absència de quatre atributs: *estandardisació*, *autonomia*, *historicitat* i *vitalitat*. En funció dels quatre valors aixina definits, Stewart definix el següent quadro de tipologies, a on els signes + representen la seua presència i els signes – la seua absència:

	<i>Estandardisació</i>	<i>Autonomia</i>	<i>Historicitat</i>	<i>Vitalitat</i>
<i>Llengua estàndart</i>	+	+	+	+
<i>Llengua vernàcula</i>	–	+	+	+
<i>Dialecte</i>	–	–	+	+
<i>Crioll</i>	–	–	–	+
<i>Pidgin</i>	–	–	–	–
<i>Llengua clàssica</i>	+	+	+	–
<i>Llengua artificial</i>	+	+	–	–

Aixina, per a Stewart, un “**dialecte**” seria una varietat o sistema llingüístic en vitalitat i historicitat constatables, pero carent d'autonomia respecte a una altra varietat pròxima des del punt de vista estructural i històric, la qual actuaria com a “llengua” de referència (açò és, com a còdic “cult” o en “marca de correcció”) en àmbits formals o escrits.

La “**llengua vernàcula**” superaria la categoria de “dialecte” gràcies a la seua autonomia sociolingüística (l'autoconsciència dels seus parlants de constituir una varietat llingüística diferent de les del seu entorn), pero no arribaria a l'estatus de “**llengua estàndart**”, el grau màxim i més consolidat de llingüicitat, alcançable només a través d'una estandardisació acceptada per tota la comunitat de parlants. Les llengües vernàcules adquirixen estatus per mig de publicacions metalingüístiques (gramàtiques, diccionaris i unes altres ferramentes llingüístiques) que, junt al conreu lliterari de la varietat estàndart i, més modernament, el seu us en l'ensenyança i els mijos de comunicació, conformen un estàndart assumit i acceptat per la comunitat de parlants, que permet la seua plena consolidació social i prevé contra dinàmiques diglòssiques que puguen iniciar un procés de subordinació o substitució llingüística.

Per una altra banda, una llengua en estandardisació, autonomia i historicitat pero sense vitalitat (o siga, sense parlants nadius actuals), com el llatí, se convertiria en una “**llengua clàssica**” (pero morta).

Val la pena que analisem més detalladament estos quatre factors, en una aplicació necessàriament succincta al cas valencià.

4.3.1. Estandardisació

L'estandardisació, coincidentment en lo ya indicat, és per a Stewart “*la codificació i acceptació, en la comunitat d'usuaris, d'un conjunt formal de normes que definixen un us 'correcte'*”.

Indubtablement, front a l'estàndart català, alié al valencià, del IEC, i la difusa i ya periclitada normativa “policèntrica convergent” de la AVL, i vist també el cas des dels postulats de Hudson, Kloss i el descriptivisme, creem que la normativa de la RACV és, a hores d'ara, l'única que assegura la conservació de les principals característiques diferencials de l'idioma valencià front a les llengües veïnes, i especialment front a les de la seua família llingüística: elevant a norma d'us general lo que ya és d'us històricament general en la variant vernacular valenciana.

4.3.2. Autonomia

L'autonomia és per a Stewart “*el funcionament del sistema llingüístic com a únic i independent*”. Eixa autonomia respecte a qualsevol altre sistema llingüístic, per ad ell, se dona sempre que no existisca relació històrica entre ells, i, inclús quan existisca eixa relació, si “*les diferències estructurals són prou marcades i no hi ha interdependència sociolingüística*”.

Pararem més atenció en est atribut, per resultar crucial per a l'aplicació d'este model al cas valencià. Stewart aclaria expressament que “*inclús en els casos en que, dins d'una sèrie de formes històricament relacionades de parla, no existix un límit llingüístic real evident (és dir, a on, en un cas geogràfic, el canvi de dialecte és gradual en lloc d'abrupte), l'estandardisació de dos dialectes suficientment diferents pot produir dos centres d'autonomia, en els dialectes restants tornant-se heterònoms en tèrmens d'una o una altra forma estandardisada*”.

Aclarim que, per al llingüiste estatunidenc, un sistema llingüístic és ‘heterònom’ (o siga, “no autònom”) respecte a un altre històricament relacionat quan “*funciona en la comunitat llingüística com una varietat dependent d'este últim, i en conseqüència està subjecte a “correcció” en la seua direcció, és dir, està subjecte a un reajustament regular per a que aplegue a paréixer-se més a l'altre*”; fent referència als fenòmens de nivellació que provoca l'estàndart sobre els dialectes més allunyats de les formes considerades “correctes”, de manera que, en el temps, van perdent les seues característiques diferencials fins a acabar confonent-se en la llengua estàndart.

Lledó (2009: 31), doctor en Filologia i agregat col·laborador de la Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes de la RACV, a partir de les investigacions de J. P. Rona, explica este fenomen:

Rona descriu en la seua obra el continuum dialectal entre Montevideo i Porto Alegre. Cada una de les localitats que forma part del continu s'entén en la veïna, però és evident que en Montevideo se parla castellà, i en Porto Alegre, portugués. [...] Segons Rona, el límit que separa ambdós llengües a soles pot establir-se sociolingüísticament per mig del següent criteri: trobarem la frontera entre les dos llengües en el punt a on els parlants d'una localitat imitaran el model espanyol quan voldran parlar be, i la localitat contigua imitarà l'ideal portugués.

Aixina, l'aplicació en el cas valencià és immediata. Encara que la varietat llingüística parlada en els pobles més propencs a la frontera entre València i Catalunya (en Vinaròs i Alcanar, per eixemple) és pràcticament la mateixa –emmarcada en el *continuum* llingüístic valencià-català-aragonés-occità–, és un fet que, a pesar de tot, els vinarossencs sempre han considerat que parlen en valencià, i els habitants d'Alcanar en català (o tortosí), com reconeix Sanchis Guarner (1972):

... el sentiment lingüístic dels parlants segons el qual responen si hom els pregunta com parlen, és que els de dellà el Sénia o límit polític-administratiu, parlen tortosí o català, i els del sud d'aquell riu parlen valencià.

És sabut que el model llingüístic valencià hui oficial, encara que per a molts resulta alienador en els seus suposts principals i presenta criteris clarament inspirats per l'anexionisme llingüístic (açò és, per l'absorció de la llengua valenciana per part de la llengua catalana, en qualitat de variant “dialectal” o “regional” meridional), eixe model no ha tengut més remei, per a poder implantar-se mínimament, que establir certes diferències en el model català: sobretot en l'estàndart oral i secundàriament en el camp morfològic (prou menys en el camp lèxic, i manco encara en el sintàctic). Estes mínimes diferències, per insuficients o simbòliques que nos pareguen (com ara la pronunciació clara de les ‘e’ i ‘o’ àtones, o de la ‘r’ final de paraula), queden d'eixa manera reforçades en tots els parlants que el tenen com a estàndart de referència.

Paralelament, és un fet també a destacar que l'ensenyança generalisada en Catalunya, des de fa quatre dècades, del català estàndart basat en el dialecte oriental, està modificant els usos llingüístics dels jóvens catalans que habiten en zones a on habitualment se parlava la modalitat occidental, de tal forma que les seues característiques dialectals més destacades (en prou casos, coincidents en les solucions valencianes) estan sent substituïdes de forma accelerada per les catalanes orientals.

Pradilla (2008: 135-138) és explícit al respecte:

... mentre que a les comarques del nord del País Valencià es detecta un procés de “valencianització”, a les comarques del sud de Catalunya

es fa evident un procés “d’orientalització”, que ara per ara afecten fonamentalment l’àmbit formal de la llengua, sobretot en els nivells lèxic i morfosintàctic. Amb el pas del temps, si continuen vigents els esmentats processos, amb tota seguretat modificaran el registre col·loquial de la varietat.

Igualment, reconeix que en Lleida la substitució del català occidental per l’oriental és prou més avançada: *“A Lleida, l’anivellament morfosintàctic amb el català oriental central atenua les demandes [de falta d’identificació d’alguns catalans occidentals en el model llingüístic català oficial]”*.

En definitiva: els fenòmens llingüístics que, encara hui i a pesar de tot, per a un valencià poden resultar “norma llingüística”, per a un català “occidental” representen cada volta més unes variants “dialectals”, marcades negativament i poc cultes, que tractarà d’amagar i substituir per la corresponent forma “oriental”, “catalana” per excel·lència, en especial en usos formals i, cada volta més, també en els informals.

Aixina (i més encara ocorreria si la normativització del valencià s’haguera dut a terme estos últims quaranta anys en criteris d’estricta valencianitat llingüística), un habitant de Peníscola pot reconèixer perfectament com a referent un estàndard valencià privatiu, coincident en la seua percepció natural –determinada per motius llingüístics, pero també històrics i sociològics– de parlar en “llengua valenciana”, mentres que un habitant de Tortosa (a pesar de l’existència de determinats moviments que reivindiquen la defensa dels parlars catalans occidentals) tendirà a pensar en l’estàndard català (el de la TV3, o el de les classes del seu colege) com a model prestigiós o “ideal” de “llengua catalana”.

No obstant, la tendència a que, cada volta més, l’estàndard oficial valencià convergixca de manera intensa en el català oriental, pot produir que l’històrica autonomia de la varietat llingüística valenciana s’erosione, fins a tornar-se dependent (o ‘heteronòmica’, seguint la terminologia de Stewart) de la varietat catalana oriental, percebuda com a més “formal”, “cult”, “prestigiosa” o “referencial”.

L’efecte d’este prescriptivisme és detectable ya en les generacions valencianes més jòvens (Iranzo 2019), especialment en individus en estudis superiors (per tant, en més anys d’exposició a la normativa oficial), i especialment en aquells que han adquirit el valencià com a segona llengua

(no materna), lo que provoca el seu total desconeiximent de les solucions del valencià vernàcul o be, assumint les concepcions subordinadores oficials, consideren prejuiciosament les formes distintives valencianes com a “vulgars” o “informals” front a les catalanes corresponents, que es perceben com a “cultes” i “formals”.

Novament, si revisem els *Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat* (2016) imposts per l'actual administració autonòmica valenciana, observem que, d'existir alguna diferència idiomàtica entre valencià i català, les variants reservades a ‘àmbits formals’ coincidixen invariablement en les formes vernaculars catalanes, mentres que les formes vernaculars valencianes queden marcades com a ‘informals’ o ‘vulgars’, i per tant, expulsades dels usos oficials. Una antesala de la seua desaparició a nivell oral, si el prescriptivisme oficial conseguix finalment suprimir el funcionament autònom de la llengua valenciana en l'autopercepció sociolingüística majoritària dels valencians.

4.3.3. Historicitat

Una varietat llingüística té historicitat per a Stewart si “*és coneguda o es creu que és el resultat d'un desenroll normal a lo llarg del temps. Lo que dona a una llengua historicitat és l'associació en alguna tradició nacional o ètnica*”.

No és el moment ni el lloc de recordar l'evident historicitat de la llengua valenciana, escomençant pel seu linguònim específic (*valencià, llengua valenciana o idioma valencià*), registrat de manera recurrent i hegemònica des del segle XIV: cosa que han documentat àmpliament numerosos autors, inclús des del camp de l'anexionisme llingüístic (Sanchis Guarner 1972, Simó Santonja 1975, Faus 1994, Alminyana 1999, Vila 2000, López 2017). Per no parlar dels estudis relacionats en la gènesis de la llengua valenciana (Simó Santonja 1975, Cabanes 1977 i 1984, Peñarroja 1990 i 1992, Gómez Bayarri 2003, Ballester 2015 i 2019); camp en el que, provablement, les conclusions més interessants encara estan per arribar, pero que –deixem-ho clar– no poden condicionar ni posar en entredit (en tot cas, podran explicar) eixos més de siscent anys d'autonomia llingüística valenciana límpidament documentada, en independència del seu exacte orige filogenètic.

Les evidències respecte ad esta concepció històricament separada de valencià i català (i no de un supost ‘dialecte valencià’ subordinat a una suposta ‘llengua catalana’) de manera pràcticament unànim fins a principis del segle XX (incloent la generació d’obres metalingüístiques: diccionaris, gramàtiques, ortografies i documents llingüístics aplicats a la llengua valenciana de manera específica; precursors i conformadors d’una varietat estàndart específicament valenciana) són tan abundants i categòriques, que produïx estupor comprovar cóm alguns tracten d’interpretar-les d’una manera contrària a la llingüicitat del valencià.

No insistirem més en esta qüestió, més allà de recordar lo ya expressat per Voro López en el pròlec de la *Nova Gramàtica de la Llengua Valenciana* de la RACV (2015: 11-12):

En este sentit, la percepció que tenim del valencià com a llengua singular, dins del seu diasistema, ha existit sempre dins i fòra de terres valencianes. Precisament fon el català Francesc Eiximenis, afincat en la ciutat de València, el primer que, en la seua obra Regiment de la cosa pública de 1383, parlant de València, descriu esta singularitat: “Aquesta terra [València] ha llenguatge compost de diverses llengües que li són entorn, e de cascuna ha retengut ço que millor li és, e ha lleixats los pus durs e los pus malsonants vocables dels altres, e ha pres los millors...”.

Pocs anys més tart, en 1395, se registra la coneguda cita d’Antoni Canals en la seua traducció del Valeri Màxim: “perque yo, a manament de vostra senyoria, e’l tret de latí en nostra vulgada lenga materna valenciana axí breu com he pogut, jatsessia que altres l’agen tret en lenga cathalana...”

Des de llavors, la consciència llingüística i no dialectal manifestada pels autors valencians a lo llarc de tota l’història –en ocasions, com veem, oposta explícitament a la catalana– és general. En sentit contrari, els que defenen que el valencià és un dialecte del català tan sols han pogut argüir un grapat de casos dubtosos d’aplicació del gentilici català a la parla dels valencians.

La realitat és que la consciència idiomàtica, inalterable durant sigles, de que el valencià és una llengua, que nos és pròpia i que els valencians formem una comunitat llingüística emparentada en les veïnes pero en personalitat privativa, ve concretant-se en la

reiterada denominació “llengua valenciana” des dels nostres clàssics fins a hui. La mostra més evident d’açò són les paraules del valencià Joanot Martorell en la dedicatòria que escrigué, l’any 1490, en la seua célebre novel·la Tirant lo Blanch: [...] me atreviré a expondre: no solament de lengua anglesa en portuguesa. Mas encara de portuguesa en vulgar valenciana: per ço que la nació d’on yo só natural se’n puxa alegrar [...].

Que l’entitat del valencià anava més allà de l’onomàstica diferenciada resulta evident. L’humaniste castellà Juan de Valdés en la seua obra Diálogo de la lengua, escrita en Nàpols vora 1535, distingua el valencià de les atres llengües peninsulars en estes paraules: “...pues tenemos ya que el fundamento de la lengua castellana es la latina, resta que nos digáis de dónde vino y tuvo principio que en España se hablasen las otras quatro maneras de lenguas que oy se hablan: como son la catalana, la valenciana, la portuguesa y la vizcaína.”

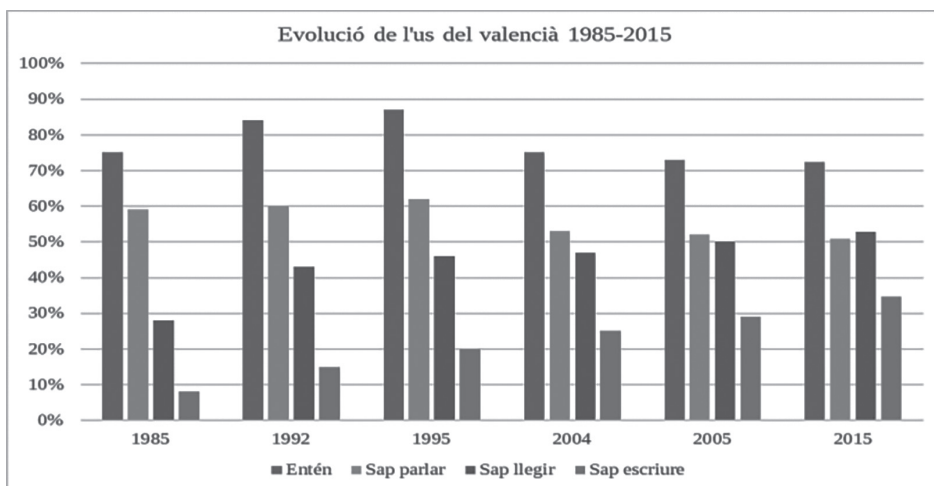
Además, Valdés fa una interessant comparança entre valencià i català, per un costat, i entre castellà i portugués per un altre, basant-se en la diferència fonètica: “La valenciana es tan conforme a la catalana, que el que entiende la una entiende casi la otra, porque la principal diferencia consiste en la pronunciación que se llega más al castellano, y assí es más intelegible al castellano que la catalana. La portuguesa tiene más del castellano que ninguna de las otras, tanto que la principal diferencia que a mi parecer se halla entre las dos lenguas es la pronunciación y la ortografía”.

4.3.4. Vitalitat

Per últim, per a Stewart la vitalitat és “*l’us del sistema lingüístic per una comunitat no aïllada de parlants nadius*”, açò és, parlants que tenen dita varietat com a llengua materna.

Sobre esta qüestió, pot afirmar-se que la valenciana és una llengua en vitalitat notable, si be s’observen certs indicis inquietants. En l’informe *La Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries del Consell d’Europa i l’idioma valencià: el punt de vista dels valenciàparlants discriminats*, presentat en 2018 per la RACV i Lo Rat Penat al Consell d’Europa, se resumien algunes d’estes senyes disponibles:

CONEIXIMENT DEL VALENCIÀ				
Any	Entén	Parla	Llig	Escriu
1985	75,5 %	59,5 %	28,6 %	8,7 %
1992	83,2 %	61,1 %	43,6 %	15,8 %
1995	87,4 %	62,7 %	46,5 %	20,4 %
2004	75,9 %	53,0 %	47,3 %	25,2 %
2005	73,3 %	52,1 %	50,8 %	29,8 %
2015	72,4 %	50,9 %	52,9 %	34,7 %

Estes sifres poden comparar-se també en les que oferix el Cens de 2001 per a totes les llengües espanyoles distintes del castellà:

	No entén	Entén	Parla	Llig	Escriu
Galícia	0,6 %	99,5 %	91,5 %	69,0 %	56,8 %
Catalunya	5,5 %	94,5 %	70,1 %	75,8 %	48,8 %
Illes Balears	11,6 %	88,4 %	61,3 %	60,4 %	35,7 %
País Vasc	47,1 %	52,9 %	48,1 %	46,3 %	43,7 %
València	13,1 %	86,9 %	48,8 %	46,8 %	22,1 %
València (només zona valenciaparlant)	9,6 %	90,4 %	53,7 %	51,3 %	26,3 %

Seguint les conclusions que inclou el mencionat informe, constatem que en l'interval entre 1992 i 2015 se donen les següents evolucions en les competències declarades pels enquestats:

- ENTÉN: El percentage total de valencians que afirmen entendre prou be o perfectament el valencià ha caigut 10,8 punts percentuals.
- SAP PARLAR: El percentage total de valencians que afirmen saber parlar valencià ha caigut 10,2 punts percentuals. En la zona valenciaparlant la plena competència per a parlar valencià (“Prou be” + “Perfectament”) ha caigut 11,1 punts percentuals.
- SAP LLEGIR: El percentage total de valencians que afirmen saber llegir en valencià ha creixcut 9,3 punts percentuals. En la zona valenciaparlant l'evolució alcança un creiximent de 9,4 punts percentuals.
- SAP ESCRIURE: El percentage total de valencians que afirmen saber escriure “Prou be” o “Perfectament” el valencià ha creixcut 18,9 punts percentuals. En la zona valenciaparlant l'evolució alcança un creiximent de 21,1 punts percentuals.

Poden afegir-se senyes addicionals, en este cas de l'enquesta realisada per la AVL en 2004 (Pradilla 2008) que ya analisàrem en *¿Té futur la normativa de l'idioma valencià?* Com és sabut, la continuïtat d'una llengua viva ve assegurada per la seua transmissió de pares a fills. Si prenim com a criteri l'us oral familiar de l'idioma, per a les comarques valenciaparlants tenim que a soles un 36,5% de la població usa el valencià de forma exclusiva o majoritària en el seu entorn familiar, mentres que un atre 5,5% afirma usar el valencià i el castellà per igual. Per tant, pràcticament un 60% de la població de la zona valenciaparlant (sense contar les comarques històricament castellaparlants) usa el castellà o unes atres llengües de forma exclusiva o principal en les seues relacions familiars.

Si desglossem est us per grups d'edat, tenim que, mentres un 48,5% de les persones “majors” usen prioritàriament el valencià en la llar, este percentage descendix a mida que nos movem a edats més jòvens, fins a aplegar a només un 29% entre la franja d'edat més jove.

Si analisem l'ús llingüístic pares-fills, observem que es troba estabilsat, en una llaugeta tendència positiva (36,9% parla prioritàriament valencià en sos pares, 39,3% en sos fills), pero complementada en unes atres senyes inquietants, com ho és, per eixemple, que a soles un 37,8% dels matrimonis mixts (valenciaparlant-castellaparlant) usa el valencià en la llar de forma preeminent.

El restant d'usos orals no presenta un panorama millor per a la llengua valenciana. L'ús oral predominant del valencià en els amics, per eixemple, ha baixat d'un 44% en 1985 (pràcticament igualat en el del castellà) a un 32% en 2004, mentres l'ús predominant del castellà ha pujat d'un 45% en 1985 a un 51% en 2004. Per tant, més d'un 12% de baixada en l'ús oral del valencià, acompanyat, per eixemple d'una devallada del 14% del seu us en les botigues tradicionals i d'un 10% en els centres comercials. Percentages similars de retrocés en l'ús real del valencià es donen en el restant d'àmbits d'us de la llengua.

Esta involució de coneiximent i sobretot d'ús real del valencià (més allà del seu coneiximent teòric o "llibresc") sorprén justament porque es dona en un periodo en el que la llengua valenciana ha gojat d'un estatus de (suposta) protecció i potenciació sense precedents des de fa sigles. I si tenim en conte que la UNESCO marca el 30% de percentage global de transmissió intergeneracional com el llindar a partir del qual un idioma pot considerar-se "amenaçat", haurem de plantejar-nos que no té massa sentit lluitar per la consideració del valencià com a llengua independent si simultàneament no posem en marcha iniciatives per a assegurar que els que la tenen com a llengua pròpia la transmeten a la seua descendència, i els que no la coneixen l'adquirixen en major o menor grau com a segona llengua, en un bilingüisme equilibrat i enriquidor que encara dista de ser real.

4.4. Els requisits d'una 'llengua separada' de Musorin

Per a A. Y. Musorin (2001: 12-16), que una varietat llingüística concreta pugua ser considerada una 'llengua separada' d'una altra depén de cinc criteris:

1. La presència o absència d'intercomprensió entre parlants de les dos varietats. Pero alerta: com uns atres autors, Musorin matisa que *"si la falta de comprensió realment pot indicar que tenim diferents idiomes, al contrari, la presència de tal comprensió no indica de ninguna manera que siguen dialectes"*

d'un mateix idioma”, i posa el cas dels parlants de les llengües túrquiques, que són “*molt capaços d'entendre's a nivell domèstic sense un intérpret*” pero que no es consideren dialectes d'una única llengua.

2. Per als idiomes en tradició escrita i lliterària estable, un segon criteri és “*l'us, pels parlants, de modalitats diferents o formes lliteràries o escrites diferents*”, també de manera coincident en lo exposat pels autors ya estudiats; de tal manera que, per eixemple, diversos dialectes del chinenc no adquirixen l'estatus d'idiomes independents, a pesar de que “*la comprensió mútua entre els seus parlants és completament impossible*”, a causa de “*la presència d'un únic idioma chinenc comú escrit i lliterari*” i l'absència de formes escrites dels dialectes locals.
3. Un atre criteri és l'existència (o *l'exigència d'existència*, pels parlants) de versions idiomàtiques i/o traduccions diferents per a cada varietat idiomàtica. Si es constata una tendència a que existixquen versions diferents, perque aixina ho exigix la consciència sociolingüística dels parlants, eixe fet “*indica, per regla general, que tenim dos idiomes independents*”, puix “*la creació de transferències d'un idioma a un atre, en els casos en que la comprensió mútua entre els posseïdors dels respectius idiomes no és massa difícil, és entre atres coses, també una demostració de l'alteritat, de l'individualitat*”.

Musorin posa l'eixemple contrapost dels unitaristes serbis que eren “*partidaris de mantindre l'idioma serbocroata i borrar les diferències lingüístiques entre serbis i croates*” i que s'oponien “*rotundament a la pràctica de traduir de la versió sèrbia de l'idioma al croata*”, mentres que els nacionalistes croates reivindicaven l'existència de traduccions diferents per a serbi i croata encara que les diferències foren quantitativament escasses. Hui, serbi i croata són considerats, a nivell oficial, idiomes diferents.

4. El quart criteri és “*l'identitat lingüística dels seus parlants*”. Per a Musorin, “*l'autoconsciència lingüística és una representació dels parlants sobre l'idioma que parlen*” i seguix en este cas a Mechkovskaya (2000), qui afirma que “*si el colectiu de parlants considera que la seua llengua materna és una llengua separada, diferent de les llengües de tots els veïns, en eixe cas lo que parla eixe colectiu és una llengua independent*”. Un criteri clau per al cas valencià, i que desenrollem més avall.

5. El quint criteri per a l'independència d'un idioma és, per a Musorin, *“la presència d'un linguònim: el nom d'eixe idioma utilitzat pels seus parlants nadius i diferent de tots els noms utilitzats”* per als idiomes dels seus veïns. El llingüiste rus és ben expressiu quan afirma que *“l'autor d'estes línees no coneix un sol cas en el que un determinat colectiu llingüístic, reconeixent el seu idioma com una cosa independent i separada, usaria el mateix nom per a designar-lo que el de l'idioma d'una nació veïna”*.

Musorin aclaria que:

[...] des del moment en que els parlants de dialectes territorials d'un determinat idioma comencen a reconèixer els seus dialectes com a idiomes independents, usen nous linguònims per a la seua designació i formen un nou estàndard lliterari i escrit, podem dir que l'idioma ancestre va deixar completament d'existir, donant pas a nous idiomes que aparegueren com a resultat del seu colapse. El cas més pur de tal situació és l'història de la transformació de varietats territorials del llatí tardà en llengües romances independents. (traduït de l'original en rus)

Si, en fi, consultem directament l'obra de Mechkovskaya a que Musorin fa referència quan parla de l'autoconsciència llingüística dels parlants com a criteri definidor dels idiomes, les seues reflexions no tenen el menor desperdici, vist l'assunt des d'ulls valencians:

En alguns idiomes, les diferències entre els dialectes territorials són tan importants que els residents de diferents terres no poden entendre's sense l'ajuda d'una koiné o un idioma lliterari. Tal és el grau de diferència entre els dialectes de Baixa Saxònia i Baviera de l'idioma alemany; els dialectes transcarpàtics i els dialectes de la regió de Kharkiv de l'idioma ucranià; els dialectes de Žemait i Aukšait de l'idioma lituà; els dialectes del nord i del sud de l'idioma xinès.

A sovint s'observa l'imatge oposta: les persones que parlen diferents idiomes s'entenen sense un intèrpret. Per exemple, els idiomes turcs; finlandesos i estonis; danesos i noruecs; serbis i croates se comuniquen sense un intèrpret. En este cas, ¿quina és la diferència entre idioma i dialecte? L'estat de l'entitat llingüística (és dir, llengua, dialecte, argot, estil funcional, etc.), aixina com l'estat ètnic d'una determinada comunitat de

persones, està determinat per l'autoconsciència del col·lectiu corresponent. L'identitat llingüística és l'idea dels parlants sobre l'idioma que parlen.

[...]

Supongam que un investigador o un expert d'una organització humanitària intermediària s'enfronta a la tasca: determinar l'estat de l'entitat llingüística que parlen els residents de la localitat A: ¿és un idioma o un dialecte? [...] Per a resoldre el problema, l'investigador deu descobrir com (és dir, en quin llinguònim) els habitants nomenen a l'idioma que parlen entre ells. Teòricament, les següents respostes són possibles: 1) parlem A; 2) parlem B; 3) parlem C; 4) parlem D.

*En el primer cas (és dir, si els residents creuen que no parlen B, C o D, sino en el seu propi idioma A, separat de B, C i D), l'investigador afirma precisament això: en A parlen en la llengua A, que no és un dialecte dels idiomes veïns B i C i la llengua distant D. Ademés, per a un examen sociolingüístic no importa si els residents A i B o A i C s'entenen sense un intèrpret: si ho fan, en eixe cas A i B (o A i C) **estan estretament relacionats, pero certament són idiomes diferents**. (traduït de l'original en rus; els subratllats són meus. Mechkovskaya 2000: 92-93)*

Mechkovskaya conclou el seu raonament en una afirmació que deuria remoure les consciències de les èlits polítiques i acadèmiques valencianes:

*Per tant, al determinar l'estat de l'entitat llingüística, un criteri sociolingüístic (és dir, **l'autodeterminació dels qui parlen l'idioma**) és una prioritat en relació en el criteri llingüístic estructural (que depén del grau de proximitat de les dos formacions llingüístiques, que s'expressa en la possibilitat o impossibilitat de comunicació sense un traductor). **Si el col·lectiu de parlants considera que el seu llenguatge natiu és un idioma separat, diferent dels idiomes de tots els veïns, en eixe cas lo que parla este col·lectiu és un idioma independent i separat**. Respectant els drets humans, este punt de vista deu ser acceptat per llingüistes i polítics. (traduït de l'original en rus; els subratllats són meus. Mechkovskaya 2000: 93)*

És esta una realitat constatable a través de les (poques) enquestes sociològiques que el CIS (entre 2001 i 2005) i la Generalitat Valenciana (en 2014) han tractat la qüestió. Un resum d'estos resultats se pot trobar en l'informe presentat presentat en 2018 per la RACV i Lo Rat Penat al Consell d'Europa, i que reproduïm ací:

		CIS	CIS	CIS	CIS	CIS	GVA
		25/3/2001	2/2/2002	15/2/2003	12/4/2004	1/2/2005	30/4/2014
Comunitat Valenciana (Total)	Diferent llengua	62,0%	66,8%	52,7%	64,4%	64,4%	52,3%
	Mateixa llengua	29,4%	25,3%	31,5%	29,9%	29,9%	41,1%
	NS/NC	8,6%	7,9%	15,8%	5,7%	5,7%	6,6%
Província Alacant	Diferent llengua			50,5%	72,5%	72,8%	43,2%
	Mateixa llengua			16,9%	22,0%	19,3%	49,0%
	NS/NC			32,6%	5,5%	7,9%	7,8%
Província Castelló	Diferent llengua			54,2%	51,9%	49,8%	51,4%
	Mateixa llengua			39,0%	42,6%	44,6%	44,4%
	NS/NC			6,8%	5,5%	5,6%	4,2%
Província València	Diferent llengua			53,7%	62,2%	62,7%	58,4%
	Mateixa llengua			38,8%	32,0%	32,6%	35,4%
	NS/NC			7,5%	5,8%	4,7%	6,2%

S'observa des del principi de la sèrie una proporció clarament major de la sensibilitat llingüística autoctonista que identifica el valencià com a llengua distinta del català: superior al 50% en tots els casos, i també superior al 60% en quatre dels sis estudis.

Tal com s'indicava en l'informe de Lo Rat Penat i la RACV, “*la consciència llingüística no dialectal dels valencians ha segut i és un fet sociològic contrastable*”. Una consciència que, curiosament (o no tant), també es dona des del costat català: una recent enquesta de 2019 realitzada en Catalunya ofereix, davant la pregunta “El valencià, mallorquí i català són la mateixa llengua?”, uns resultats d'un 51% de catalans que pensa que no són la mateixa llengua, i un 44,5% que pensa que sí que ho són⁷.

Inclús baix el punt de vista d'aquells que, influenciats per la doctrina difosa oficialment des de 1983, creuen que valencià i català són la mateixa llengua, no errarem si afirmem que el percentatge dels valencians que reclama un model normatiu valencià propi, distint del català, i l'ús exclusiu de la denominació històrica i popular “llengua valenciana” és encara més majoritari. Demem recordar els resultats de l'enquesta del *Atlas Lingüístico de la Península Ibérica* (CSIC, 1962, sobre enquestes realitzades entre 1931 i 1936) en la que el 100% dels enquestats valenciàparlants afirmava que el nom de la seua llengua era “valencià”.

⁷ “Un 51% dels habitants de Catalunya pensa que català, valencià i mallorquí no són la mateixa llengua. Així ho constata un estudi de Plataforma per la Llengua que davant d'aquesta realitat ha endegat la campanya ‘Som 10 milions’”. Notícia publicada el 30/10/2019 en <https://www.racocatala.cat/noticia/47586/51-dels-habitants-catalunya-pensa-catala-valencia-mallorqui-no-son-mateixa-llengua>.

De qualsevol manera, coincidim en la valoració de l'informe presentat per Lo Rat Penat i la RACV al Consell d'Europa, en el sentit que:

Encara que hi ha poca informació recent, l'últim estudi apunta a una reducció d'esta consciència llingüística autoctonista, encara que per ara supera el 50%. Açò és compatible en el fet que, des dels anys 80 del segle passat, en ningun moment el món acadèmic i els partits polítics en responsabilitat de govern han considerat que l'autoctonisme llingüístic fora una característica identitària dels valencians digna de preservar; més aïna ho han considerat com un defecte a corregir, actuant des d'una ideologia que partix d'un apriorisme: la pertinència de conseguir l'unitat llingüística de les modalitats valenciana, catalana i balear, i la negació de cap altra possibilitat, que és tildada de "ignorància" o "acientifisme", quan això no només no és cert, sino que en atres comunitats llingüístiques comparables s'han adoptat solucions respectuoses en l'autoctonisme i la consciència sociollingüística dels parlants.

5. LALLINGÜICITAT I L'ESTANDARDISACIÓ DEL VALENCIÀ: VALOR NECESSARI, VALOR EN PERILL, VALOR DE FUTUR

Anem concloent. Partint del concepte de llingüicitat, de qué implica eixa "condició de llengua" quan s'aplica a una varietat llingüística determinada, i de la seua íntima relació en la diglòssia, havem desbargat lo que la *llingüística internacional* considera verdaderament ciència (la descripció rigorosa i sistemàtica de les diverses realitzacions orals i escrites que realment utilisen, o utilisaven, els parlants), i lo que no considera ciència (el dictat de bons i mals usos llingüístics, l'estigmatisació d'usos considerats "corruptes", o la subordinació d'unes varietats llingüístiques supostament "informals" baix el jou d'unes atres teòricament "formals"). Aplicant la situació al cas valencià, i com a conclusions d'esta exposició, creem no errar si afirmem que:

1. La llengua valenciana és, sense lloc al dubte, una varietat llingüística que presenta **les quatre condicions de llingüicitat de Stewart: vitalitat, historicitat, autonomia i estandardisació.**
2. Complix, además, **les cinc condicions de llengua separada de Musorin**, entre les que destaquen l'exigència social de versions

llingüístiques pròpies en valencià i distintes de les catalanes, l'autoconsciència llingüística no dialectal dels parlants valencians, i l'existència d'un llingüonim propi: d'un nom diferenciat per a la llengua pròpia, que és, des del segle XIV, el de *llengua valenciana* o *idioma valencià*.

3. Des del punt de vista de la teorització de Kloss, la constitució històrica, els últims set sigles, de **diferents llengües 'ausbau' a lo llarc del contínuum llingüístic** valencià-català-balear-aragonés-occità explica l'existència actual, en dits territoris, de **llengües sociolingüísticament diferenciades** que responen a diferents models orals i escrits de referència, a pesar de que puga donar-se cert grau d'intercomprensió i proximitat estructural entre elles.
4. Precisament, l'existència d'eixos models diferents, d'eixes diferents **llengües estàndart** són, per a Hudson, l'única raó per a poder establir una diferenciació entre varietats llingüístiques que són "llengües" perquè disposen de dits models, i varietats llingüístiques que són "dialectes" perquè carixen d'ells.

Pero de la mateixa manera, havem constatat a través d'esta exposició que la llingüicitat del valencià està en perill, puix tots els factors anteriors estan, d'una manera o una altra, sent atacats i erosionats per l'estratègia de l'anexionisme idiomàtic català, que conta en grans recolzaments en el camp polític, acadèmic i econòmic de València i d'Espanya; a lo que ajuda la ya antiga situació de desequilibri entre el valencià i el castellà. Seguint la terminologia de Monteagudo (1999), podem afirmar que la llengua valenciana està en este moment somesa a un procés d'**assimilació llingüística**, tal com és definida pel llingüiste gallec:

L'assimilació se dona quan una llengua o subsistema dominant (A) "guanya terreny" a costa d'un atre subordinat (B). L'assimilació llingüística acostuma a produir-se en distints aspectes: la substitució o captació per part de A de parlants de B, que pot rematar en la definitiva aniquilació o extinció d'este; l'hibridació de l'idioma dominat pel dominant, lo que provoca la reducció de la distància interllingüística, i pot desembocar en la dialectalisació de la llengua dominada, que comporta la pèrdua de la llingüicitat d'esta. (traduït de l'original en gallec; Monteagudo 1999: 19)

Aixina, el valencià pot vore's assimilat, fins a la seua completa desaparició, en dos sentits diferents:

a) la disminució social del percentage de valenciaparlants, fonamentalment per trencament de la transmissió llingüística intergeneracional entre pares (valenciaparlants) i fills (castellaparlants), en un procés que es troba relentisat respecte a dècades anteriors, pero no neutralisat (especialment en el cas de parelles mixtes de valencià i castellaparlant), i que es maximitza en la falta d'adquisició completa de l'idioma valencià per una part important dels valencians que no el tenen com a llengua materna.

b) l'hibridació de l'idioma dominant (el valencià) pel dominant (el català), reduint la distància interlingüística entre les dos varietats i desembocant en la dialectalisació de la llengua dominada (com ocorre en el procés d'anexió llingüística del valencià pel català) fins a perdre la seua llingüicitat.

Pero front a eixa realitat gens falaguera per al futur de la llengua valenciana, cap plantejar-se estratègies de **reafirmació llingüística**, seguint també a Monteagudo:

Inversament, la reafirmació es dona quan l'idioma subordinat recupera terreny front al (antic) idioma dominant, be per recuperació de parlants d'este, be per regeneració llingüística, que li permet marcar distàncies respecte a l'idioma dominant. (traduït de l'original en gallec; Monteagudo 1999: 19)

En efecte, els processos subordinadors no sempre acaben en la mort de la llengua subordinada. De fet, si tornem als quatre exemples que donava Ferguson (1959: 326) per a il·lustrar la seua teoria de la diglòssia, veem que com a mínim dos d'ells ja han passat a l'història: el grec viu o demòtic s'ha llevat l'literalment de damunt la construcció prescriptivista del grec oficial o 'katharévousa'; i el crioll haitià, convenientment estandaritzat, hui és llengua cooficial de la República d'Haití junt al francès, i en ell reben les classes escolars una bona part dels alumnes haitians. Mentres, les varietats d'àrap vernacular i de suís alemany mantenen la seua plena vitalitat a tots els nivells, encara que no hagen conseguit sobrepondre's, respectivament, a l'àrap estàndart modern i a l'alemany estàndart com a llengües de referència en àmbits formals.

En eixa estratègia de reafirmació, ocupa en el nostre cas un lloc central la fixació definitiva d'un model de llengua clarament caracterisat com a valencià: d'una varietat estàndart oral i escrita estrictament valenciana que, com suggerix Monteagudo, *permeta marcar distàncies respecte a l'idioma dominant* i puga servir com a referència de prestigi per a tota la comunitat de parlants, a través del seu us com a llengua vehicular en tots els nivells oficials.

¿Vol dir això que a fi de comptes, d'alguna manera, haurem de *prescriure* una manera de parlar i d'escriure valencià? I, si la resposta és afirmativa, ¿no estarem cometent una contradicció respecte al propòsit exposat al principi d'esta disertació, en referència a que només la llingüística *descriptiva* és científica?

Hudson (2009) ve d'alguna manera a conciliar postures en este dilema. Partint de la base que l'organització humana està basada en normes (no a soles en el camp idiomàtic), el llingüiste britànic argumenta que:

Estes preguntes sobre l'estatus de les normes són importants per als llingüistes perquè tots estem ansiosos per ser "descriptius" en lloc de "prescriptius" (dir lo que deuria ocórrer) o "proscriptius" (dir lo que no deuria ocórrer). ¿Cóm podem adoptar un enfocament descriptiu de les normes que són bàsicament prescripcions o proscripcions? La resposta és òbvia: les normes són senyes sociosicològiques que es poden descriure, com qualsevol atra part del nostre món cognitiu. Lo que fa que el treball d'un llingüiste siga descriptiu és la seua imparcialitat, en contrast en la llingüística prescriptiva que diu que algunes normes són millors que unes atres. Pero, per obvi que siga este principi, és fàcil oblidar que el llenguatge que descrivim imparcialment és fonamentalment normatiu. (traduït de l'original en anglés)

Per a Hudson, que una comunitat humana en una forta identitat de grup tendixca a crear una norma "ideal" per a la seua llengua és, per tant, comprensible:

Tots tenim una identitat personal que definix el tipo de persona que som, i un component important d'esta identitat és una llista de les comunitats a les que pertanyem. En societats simples, esta llista pot ser breu: una família, un poble o una tribu, un sexe i algun tipo de grup definit per edat. En les nostres societats més complexes, la llista és molt més llarga,

pero independentment de la complexitat, s'aplica el mateix principi: el llenguatge és un excelent distintiu d'identitat social.

L'interrelació entre les llengües i les identitats és, puix, evident: “la diversitat llingüística pot dividir una regió d’una atra, pero un sol idioma també pot unificar-les en una sola supercomunitat, raó per la qual les nacions generalment reconeixen un idioma nacional, en una varietat estandarizada que reduïx la diversitat regional”. Els estàndarts “proveïxen una forma de llenguatge que distingeix una nació d’unes atres nacions, pero sense distinguir una regió d’una atra regió: just la classe de símbol de ciutadania carregat emocionalment que qualsevol constructor de nacions desijaria”, pero Hudson lamenta que “existixen eixemples notoris de governs cegos que creen problemes innecessaris tant per ad ells com per als seus ciutadans al proscriure totes les alternatives a l’estàndart nacional (...) Per a un llingüiste descriptiu, una varietat estàndart és com una no estàndart, ni millor ni pijor.”

Per tant, un llingüiste que es posa mans a l’obra en la construcció d’una norma llingüística, ha de tindre l’humilitat suficient com per a desproveir-se de qualsevol halo de científisme, i reconèixer, sense rubor, quina és la seua concepció identitària i el seu propòsit ideològic inicial: perque eixa, i no qualsevol atra, és la justificació necessària i suficient per a que un estàndart se construeixca en un sentit o en un atre.

O siga: triar si es vol elevar a categoria de norma lo que és essencialment normal en les parles vernaculars que es volen estandarizar, o be impondre un estàndart alié, basat en parles d’una atra regió geogràfica, en un interés “unificador” de parles prèviament separades per la seua diferent evolució històrica, com a pas previ per a la seua “unificació” a uns atres nivells.

D’esta manera, la *primera tria* que se nos planteja està entre prendre com a referència per a l’estàndart **exclusivament les variants vernaculars valencianes**, com fa la RACV, o **unes atres variants no valencianes**, com fan la AVL i el IEC quan pretenen aplicar el seu model alié al valencià.

La *segona tria* està en les **fonts d’inspiració** d’eixe academicisme normativisador. Un academicisme que en el cas de la RACV se **troba en les antípodes d’eixa espècie de ‘infalibilitat dogmàtica’ i ‘proscriptiva’** que caracterisa al catalanisme idiomàtic, i ben llunt també de la doble falàcia en la que es sustenten habitualment els arguments anexionistes. A saber:

- que el valencià és català perquè (segons ells) els qui ho defenen tenen autoritat “indiscutible” en la matèria (açò és com dir: “la llei de la gravetat és verdadera perquè ho digué Newton”), lo qual és una evident falàcia ‘ad verecundiam’ (el clàssic ‘magister dixit’);
- i que si algú alça la veu per a posar en dubte el dogma aixina establert, en eixe cas l’argumentació, diuen, deu ser falsa perquè el seu emissor queda desacreditat per una particular condició personal (les “acusacions” habituals, verdaderes o falses, són tindre una tendència políticament conservadora, ser d’extracció cultural baixa, ser de la ciutat de València, ser castellarparlant o, pijor, parlar valencià ‘blaver’ segons la seua terminologia despectiva): una falàcia ‘ad hominem’ que trobem també en qualsevol manual bàsic de filosofia.

En *tercer lloc*, s’ha de valorar la tria dels mijos per a aconseguir els fins desijats. La visió del valencianisme idiomàtic, a diferència d’uns altres, **no postula la defensa de la llengua valenciana des de l’imposició**, sino des de la promoció, la motivació intrínseca i el convenciment dels parlants, com a valors necessaris en un marc de reivindicació dels drets llingüístics individuals i col·lectius de totes les persones.

I en *quart lloc*, s’ha de considerar que la proposta del model estàndart de la RACV:

- és imprescindible com a **antídoto front a l’anarquia normativa** que caracterisa a les varietats llingüístiques en procés de subordinació i substitució llingüística (i també com a ferramenta de defensa contra les estandarisades llengües veïnes),
- ajuda a **percebre i visualisar l’especificitat idiomàtica valenciana** en el concert de les llengües d’Espanya, d’Europa i del món,
- i es presenta ademés **sense condemnar les (poc numeroses) variacions dialectals internes de la llengua valenciana** que puguen divergir de les formes declarades preferents o recomanables.

En resum, i com ya indicàvem en *¿Té futur la normativa de l’idioma valencià?*, la raó de ser de la normativa de la RACV se basa en tres premisses clares:

1. Forjar un **estàndart pròpiament valencià, tan pròxim com siga possible a les maneres habituals de parlar de la majoria dels valencians**, que garanteix el seu reconeixement com a llengua pròpia i facilite l'identificació per part dels valencians (parlants o no del valencià) en dit estàndart, com a llengua de cultura, i assegure la seua supervivència. Açò és, forjar un model prestigiós tan descriptiu de la parla vernàcula valenciana com ho permeta la seua practicitat com a ferramenta de comunicació estandaritzada.
2. Assegurar una **codificació equilibrada, que respecte la tradició** ortogràfica, fonològica, lèxica... de la llengua valenciana clàssica sense caure en l'arcaisme o el recarregament artificiosos, i que a l'hora protegisca les **principals característiques lingüístiques diferencials del valencià** respecte a les demés llengües de l'entorn.
3. Per a, aixina, **fomentar el seu us**, en el prestigi simbòlic adquirit a partir de la seua genuïnitat i proximitat als parlants, i la seua falta de conflictivitat intrínseca front a un estàndart foraster (el català), implantat paulatinament des de principis del segle XX per certes èlits culturals i erudites, però alié a la nostra tradició i, d'acort en la consciència secular no dialectal del poble valencià, interpretat per molts valencians com una "imposició externa".

En efecte, hi han uns altres models estandaritzadors proposats per al valencià, cada u en les seues motivacions i justificacions. Però com ya havem apuntat en uns altres llocs, i més allà de l'evident prescriptivisme dogmàtic i anticientífic del catalanisme lingüístic, concebre l'unitat de les llengües valenciana i catalana –en la pràctica, subordinar un "dialecte" valencià a una "llengua" catalana– com a estratègia innocent i altruista per a salvar una llengua en regressió com la nostra, además de no ser útil per a la recuperació de l'idioma pels motius que anem descrivint, tampoc respon al llegítim sentiment majoritari del poble valencià i contradiu la seua (nostra) història lingüística.

Perque això de "l'espai comunicatiu ampli" i de sumar numèricament parlants d'una suposta llengua comuna per a "paréixer" que en som més dels que som –de sumar pomes i peres–, no servix de res quan el poble que ha de donar vida a l'idioma ya no troba la necessitat de mantindre'l viu, simplement, porque no el sent com a "seu", com a part irrenunciable de la seua identitat.

En el context actual, un autor o una associació cultural que escriga en el català oriental més pur trobarà obertes totes les portes oficials de les ajudes públiques valencianes per estar “fomentant l’us de la nostra llengua”. Però un llibre escrit en perfecte valencià seguint la normativa de la RACV (les tradicionals “normes d’El Puig”) o una associació cultural que utilise eixa normativa en el seu funcionament quotidià, no rebran ninguna ajuda oficial, baix un argument senzill i demolidor: perquè supostament aixina ho mana la Llei de Creació de la AVL, encara que la Constitució protegisca, sobre el paper, la llibertat d’expressió i de creació literària, i encara que la Declaració Universal dels Drets Llingüístics, en el seu article 9, afirme que “*Tota comunitat llingüística té dret a codificar, estandaritzar, preservar, desenvolupar i promoure el seu sistema llingüístic, sense interferències induïdes o forçades*”.

I lo que és també evident: l’objectiu real dels anexionistes més acèrrims no és la supervivència de la llengua valenciana, sino diluir l’especificitat cultural i nacional valenciana dins d’una superior “nació catalana”, en uns objectius polítics i econòmics evidents. I de cara a eixe propòsit, l’utilitarisme de l’unitat de les llengües no és més que una excusa (o més be una “ventaja” afegida de cara a argumentar les pròpies pretensions).

És el contrasentit definitiu: en última instància, no és tan important la supervivència de la llengua valenciana entre el Sénia i el Segura, sino que esta no siga reconeguda de cap manera com a “res” diferent de la llengua catalana. I ahí, i no en un altre lloc, és a on residix la “qüestió de conceptes” que nos separa radicalment a uns i a atres.

La realitat és més senzilla: la facilitat de comunicació entre valencians i catalans, si és realment intrínseca, no hauria de dependre de la normativa oficialment usada; perquè el mateix fenomen “natural” pot ocórrer, d’igual a igual i en la major de les concòrdies, entre gallecs i portuguesos, o entre diversos pobles escandinaus, sense que implique una unificació de les codificacions llingüístiques respectives o la subordinació de totes les varietats emparentades baix el “comandament” d’una varietat concreta que s’autoerigix com a “varietat hegemònica” de tot el conjunt. Com ya constata Lanuza (2001: 24):

“[...] demostrar la procedencia catalana del valenciano [...] en un improbable caso, no querría decir otra cosa que eso: que viene del catalán, pero de ninguna manera sería óbice para que el valenciano pudiera tener su propia codificación iniciada en la época de nuestros clásicos. E insisten en los criterios lingüísticos allí donde, en el fondo, subyacen motivos

políticos y culturales. En pocas palabras: el valenciano es un dialecto del catalán pero no porque proceda de esta lengua ni porque fuéramos repoblados por treinta millones de catalanes ni porque sean dos lenguas parecidas ni porque nos entendamos cuando hablamos, sino porque así lo han decidido nuestros acomodados políticos y porque este concepto forma parte del proyecto último de construir una Cataluña grande bajo la denominación de “Países Catalanes” sustentados —a la fuerza— inicialmente por los lazos de una supuesta unidad lingüística. Después vendrán los vínculos culturales, después los geográficos, los políticos... Creo que está muy claro que no hay nada de “inocencia” ni de “honestidad” detrás de la teoría pancatalanista. Si así fuera, no tendrían necesidad de engañar ni de cambiar su estrategia para hacer llegar su mensaje y conseguir adeptos entre los jóvenes adolescentes que, necesariamente, pasan por los principales focos de catalanización: las escuelas, lugar donde se les “deforma” ideológicamente”.

Vaig acabant. Llevant-me definitivament el *birret d'acadèmic* per a baixar al terreny del dia a dia, i en este moment crític per a la llingüicitat del valencià, que és tant com dir per a la seua supervivència futura, devem recordar la valentia i l'honestitat d'aquells hòmens del passat que, com Lluís Fullana a principis del segle XX, com Xavier Casp i Miquel Adlert en les dècades centrals i finals del segle passat, pensaren per un moment que era possible compatibilisar una germanor entre les llengües de la nostra família llingüística i la protecció de l'especificitat llingüística valenciana.

Pero tots ells se donaren conte de la realitat en un moment donat de sa vida, i ho reconegueren públicament: no podia haver germanor si no hi havia un reconeiximent explícit de la no subordinació de la llengua valenciana a la llengua catalana.

I ells, com tants atres, a causa d'eixe posicionament clar, no a soles patiren el descrèdit planificat i els intents coercitius de la política i els diners per capgirar-los; també sofriren l'irresistible pulsio del valencià mig per la divisió interna, per la discussió bizantina, per l'anarquia irredenta, per l'atac caïnita, per la passivitat, per les excentricitats i l'individualisme, per l'incomprensió i la falta d'organissació front a l'adversari ideològic.

I, digam-ho clar, fracassaren. Fullana, primer director de la Secció de Llengua del llavors Centre de Cultura Valenciana, vixqué l'adopció

d'unes bases del 32 que posteriorment rebujà pero que obriren la porta a la subordinació llingüística valenciana.

I Casp, decà emblemàtic de la RACV, vixqué en primera persona la conformació política d'una nova acadèmia, la AVL, de la que es desvinculà, pero que ha acabat donant sustent i protecció legal a lo que fins fa vint anys era a soles una opinió, contrària a la consciència sociollingüística majoritària dels valencians, pero només una opinió, al cap i a la fi.

El temps, senyores i senyors, corre en contra de nosatros. Perque, de continuar les actuals tendències induïdes pel relat hui oficial en àmbits acadèmics i polítics, i materialisades com a efecte del procés d'ingenieria social que es troba en marcha des de fa dècades, és molt probable que un anàlisi purament descriptiu de la situació sociollingüística valenciana d'ací a cinquanta anys siga, per primera volta en l'història, contrari a les nostres tesis.

Ixcà que no tornem a caure per tercera volta en el mateix erro; perque probablement no torne a haver una atra oportunitat. Ixcà que tots aquells que, per damunt de les lligítimes diferències, creem en la necessitat de vehicular una llengua valenciana autònoma en un model estàndart propi, com a projecció de la nostra identitat individual i colectiva com a valencians, salvem les nostres diferències en generositat i pragmatisme, si és que volem que, com nos proponíem al principi, l'idioma valencià tinga una viabilitat futura com a llengua viva i de prestigi, apta per a tots els usos socials.

Al remat, el futur de la llengua valenciana estarà en mans dels propis valencians. L'única evidència, ara i ací, és que la llengua valenciana serà lo que els valencians vullgam que siga. Una conclusió que el catedràtic de Llingüística General de l'Universidad Autónoma de Madrid, Juan Carlos Moreno Cabrera, expressa de manera clara en *La dignidad e igualdad de las lenguas* (2000: 78-79):

Toda variedad, por poco extendida que esté, puede ser la base para la elaboración de lo que un grupo puede considerar una lengua normalizada o estandarizada [...] Como hemos dicho, la oposición entre lengua y dialecto no es puramente lingüística, sino de carácter político. En nuestro país hay una polémica sobre si el valenciano es una lengua independiente del catalán o no. Erróneamente, las personas se dirigen a los lingüistas para zanjar la cuestión. [...]

Sin embargo, la gramática no puede dictaminar si el valenciano ha de ser considerado como una lengua distinta o no; ello dependerá de factores históricos, culturales, políticos y económicos de compleja y problemática interacción. El sueco, el noruego y el danés se pueden considerar, desde el

punto de vista estrictamente gramatical, como variedades de la misma lengua, pero es no ha impedido que a todos los efectos se traten en el mundo actual como tres lenguas diferentes. Lo mismo podría decirse del gallego y el portugués, del serbio y el croata, del macedonio y el búlgaro, del rumano y el moldavo o del hindi y el urdu. Es absolutamente claro, por consiguiente, que los lingüistas no pueden decidir si hay que considerar al valenciano como lengua o como variedad de lengua

[...] cualquier variedad lingüística [...] puede dar origen a una lengua estándar si la comunidad que quiere desarrollarla e impulsarla dispone de los medios para ello.

En el punt final d'esta dissertació recordaré una volta més, ya com a valencià d'a peu, l'afirmació de la llingüista russa Mechkovskaya (2000: 93):

Si el colectiu de parlants considera que el seu llenguatge natiu és un idioma separat, diferent dels idiomes de tots els veïns, en eixe cas lo que parla este colectiu és un idioma independent i separat. Respectant els drets humans, este punt de vista deu ser acceptat per llingüistes i polítics.

Ad eixos llingüistes i ad eixos polítics me dirigixc i m'encomane. Perque com diu el proverbi vasc: “*izena duenak, izana du*”: lo que té nom, existix.

I la llengua valenciana, a pesar de tot i de tots, té nom, i existix.

Moltes gràcies per la seua atenció.

Òscar Rueda Pitarque
Acadèmic Electe de la
Real Acadèmia de Cultura Valenciana

6. BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES

ADLERT, MIQUEL: *En defensa de la llengua valenciana. Per què i c m s'ha d'escriure la que es parla*. Ed. Del C nia al Segura, València C., 1977.

AGULLÓ PASCUAL, BENJAMÍ: *Biografia de Lluís Fullana Mira O.F.M.* Del S nia al Segura, València C., 1998.

_____: *Criteris filològics del pare Fullana en els anys 1918 i 1919*. Lo Rat Penat, València C., 2002.

ALMINYANA I VALL S, JOSEP: *El crit de la llengua. Denominacio de la llengua valenciana: testimonis*. Ed. Lo Rat Penat, València C., 1999 (2  ed. corregida).

AMEKA, FELIX K.: "The Uselessness of the Useful: Language Standardisation and Variation in Multilingual Contexts". *Prescription and Tradition in Language*. Multilingual Matters, Bristol, 2016.

ÁNGELES CASTELL , JOSÉ: "Fonamentacio metodol gica de la llengua valenciana". *S rie Filol gica de l'Acadèmia de Cultura Valenciana*, n  5. Acadèmia de Cultura Valenciana, València C., 1990.

BALLESTER, XAVERIO: "Paterna y el origen de la lengua valenciana". *Moenia* 21, 2015.

_____: *Història de la paraula més bandejada: en valencià*. Discurs d'ingrés en la Real Acadèmia de Cultura Valenciana. RACV, València C., 2019.

BENNETT, WILLIAM ARTHUR: *Aspects of Language and Language Teaching*. Cambridge University Press, 1968.

BIBILONI, GABRIEL: *Llengua estàndard i variació lingüística*. Ed. 3 i 4, València C.-Barcelona, 1998.

BORDOLL, BERNAT: "El poder de les idees: els catalans i la llengua occitana". *Paraula d'Oc*, núm 9, València C., 2010.

CABANES, M  DESAMPARADOS: *El "Repartiment" de la ciudad de Valencia*. Temas valencianos 2, Anubar Ediciones, València C., 1977.

_____: *Geografía y repoblación*. Discurs d'ingrés en l'Acadèmia de Cultura Valenciana. Asociación Defensora de los Intereses Alicantinos, Alacant, 1984.

CANES GARRIDO, FRANCISCO: «El valenciano, una lengua olvidada en la enseñanza de las escuelas de Valencia durante la Restauración». *XI Coloquio Nacional de historia de la educación*, «La acreditación de saberes y competencias. Perspectiva histórica». Oviedo, Sociedad Española de Historia de la Educación, 2001.

CASANOVA, EMILI: *Josep Giner, precursor de la romanística valenciana*. Denes, València C., 2010.

CASTELLANOS, CARLES: “Els processos d'estandardització lingüística. Reflexions concretes entorn de l'estandardització de la llengua catalana”. *Revista “Estudios Catalanes”*. Universidad Nacional del Litoral, Santa Fe, Argentina, 2009.

COLECTIU VALLDAURA: *La Real Acadèmia Espanyola front a la llengua valenciana*. Ed. Lo Rat Penat, València C., 1997.

COSTA I CATALÀ, JOAN: *El ferro que desperta*. Ed. Lo Rat Penat, València C., 1997.

CUCÓ, ALFONS: *El despertar de las naciones. La ruptura de la Unión Soviética y la cuestión nacional*. Publicacions de la Universitat de València, València C., 1999.

DELFINO, GIUSEPPE: “Cosa intende l'UNESCO per “lingua siciliana” e “lingua napoletana”?” 2016. <https://patrimonilinguistici.it/cosa-intende-lunesco-lingua-siciliana-lingua-napoletana/>

DIVERSOS AUTORS: *25 anys de les Normes Valencianes de la RACV, dites d'El Puig*. L'Oronella – Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana, València C., 2005.

_____: *Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat*. Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme. Generalitat Valenciana. València C., 2016.

_____: *El valencià, una llengua del segle XXI*. L'Oronella, València C., 1999.

_____: *Tres referents valencians: Joan Costa, Pere Delmonte, Josep Melià*. Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana, València C., 2007.

FAUS I SABATER, SALVADOR: *Recopilacio historica entorn a l'identitat de la llengua valenciana*. Ajuntament de València, València C., 1994.

FERGUSON, CHARLES: "Diglossia". *Word*, 15: 2. Nova York, 1959.

FISHMAN, JOSHUA: "Bilingualism with and without diglossia; diglossia with and without bilingualism". *Journal of Social Issues*. 23: 2, 1967.

_____: *The sociology of language; an interdisciplinary social science approach to language in society*. Rowley, Mass.: Newbury House, 1972. Trad. castellana: *Sociología del lenguaje*. Ediciones Cátedra, Madrid, 1979.

FONTELLES, ANTONI: *Societat, ciencia i idioma valencià*. Ed. Lo Rat Penat, València C., 1997.

FORNER I VALLS, ENRIC: "La transmissió de la llengua entre generacions a Castelló de la Plana". *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 20. Societat Catalana de Sociolingüística, 2009.

FORNÉS, LLUÍS: *La llengua valenciana i el diasistema occitanoromà*. Oc-València, València C., 2010.

_____: "Claus per a entendre el conflicte lingüístic valencià". *Paraula d'Oc*, núm 9, València C., 2010.

FULLANA MIRA, LLUÍS: *Gramática elemental de la llengua valenciana*. Centre de Cultura Valenciana, València C., 1915.

GARGALLO, JOSÉ ENRIQUE: *Les llengües romàniques*. Ed. Empúries, Barcelona, 1994.

GÓMEZ BAYARRI, JOSÉ VICENTE: *El valencià, el dictamen de la llengua i l'AVLL*. RACV, València C., 2003.

_____: "El valenciano, un habla romance medieval". *Série Filológica de la RACV*, núm. 4, 1989.

HORNO CHÉLIZ, Mª CARMEN: "El mito de la Gramática. ¿Para qué sirve un lingüista?" www.letraslibres.com, 2019.

HUDSON, RICHARD A.: *Sociolinguistics*. Cambridge University Press, 1980; trad. castellana *La sociolingüística*. Anagrama, Barcelona, 1981.

_____: "Norm, standard, deviation". 2009.

https://www.academia.edu/5436509/Hudson_Norm_standard_deviation

IRANZO, VICENTE: "Effects of Linguistic Prescriptivism in the Valencian Language: The Case of the Preposition <en>". Texas Tech University, 2019.

JUNYENT, CARME: *Les llengües del món*. Ed. Empúries, Barcelona, 1991.

KLOSS, HEINZ: "Abstand Languages' and 'Ausbau Languages'". *Anthropological Linguistics*. Vol. 9, núm, 7. Trustees of Indiana University, 1967.

KROCH, ANTHONY / SMALL, CATHY: "Grammatical Ideology and Its Effect on Speech", dins *Linguistic Variation. Models and Methods*. Ed. David Sankoff, Academic Press, Montreal, Canada.

LANUZA ORTUÑO, CHIMO: "¿Lengua «catalana» y dialecto «valenciano»?". *Romanistik in Geschichte und Gegenwart*. Hamburg, 2001.

_____: *Socioobstacles de la llengua valenciana*. Accio Bibliografica Valenciana, València C., 2001.

_____: València: ¿llengua o dialecte?. Una aproximació des de la sociolingüística. Ed. Lo Rat Penat, València C., 1983 (1ª ed), 1994 (2ª ed.).

LANUZA I VIVES, MARTA: "Cent anys de normativa valenciana" en la revista digital *Solcant les lletres*. Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana, València C., 2010.

LIPPI-GREEN, ROSINA: *English with an Accent: Language, Ideology, and Discrimination in the United States*. Routledge, Londres, 1997.

LLEDÓ CARDONA, MIQUEL ÀNGEL: *Fonaments científics de la llengua valenciana*. Ed. Lo Rat Penat, València C., 2009.

LO RAT PENAT - REAL ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA:
La Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries del Consell d'Europa i l'idioma valencià: el punt de vista dels valenciàparlants discriminats. València C., 2018.
<https://loratpenat.org/recursos/biblioteca-en-línea/informe-celrm-i-lidioma-valencia/>

LONGA, VÍCTOR M.: “¡La lengua se corrompe! Prescriptivismo y representaciones apocalípticas sobre el lenguaje en un ‘Jeremías’ moderno”. *Representaciones*, Vol. XI, núm. 2. SIRCA Publicaciones Académicas, 2015.

LÓPEZ, VORO: *Diccionari General de la Llengua Valenciana*. RACV, València C., 2010.

_____: *Sense pèls en la llengua. El llibre roig de la llengua valenciana*. Ed. L'Oronella, València C., 2017.

LYONS, JOHN: “Introduction to Theoretical Linguistics”, Cambridge University Press, 1968; trad. castellana *Introducción en la lingüística teórica*. Ed. Teide, Barcelona, 1986.

MACAULAY, RONALD: “Dialect”, dins *Variation and Change: Pragmatic Perspectives*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam -Philadelphia, 2010.

MACKRIDGE, PETER: “The Greek Language Controversy”. *Athens News Paideia Supplement*. <http://www.helleniccomserve.com>, 2000.

_____: *Language and National Identity in Greece, 1766-1976*. Oxford University Press, 2009.

MARTINET, ANDRÉ: *Eléments de linguistique générale*. Armand Colin, París, 1980.

MAS CASTELLS, JOSEP-ÀNGEL: “Els noms de la llengua i els models lingüístics del català a Europa. De la traducció de la Constitució Europea (2004) a les eleccions de 2009”. *Revista de Llengua i Dret*, núm. 54, 2010.

MECHKOVSKAYA, NINA BORISOVNA: *Sotsial'naya lingvistika (Llingüística social)*. Aspent Press, Moscou, 2000.

MILLAR, ROBERT MCCOLL: *Language, Nation and Power. An Introduction*. Palgrave MacMillan, Nova York, 2005.

MONTEAGUDO, HENRIQUE: *Historia social da lingua galega. Idioma, sociedade e cultura a través do tempo*. Editorial Galaxia, Vigo, 1999.

_____: “Ideas de Manuel Murguía sobre o idioma galego”. *Boletín da Real Academia Galega*, núm. 361. La Coruña, 2000.

_____: “Lingua e Sociedade en Galicia” *Labor Histórico*, 3.1. Rio de Janeiro, 2017.

MONTOYA, BRAULI: *Alacant: la llengua interrompuda*. Ed. Denes, València C., 1996.

MORENO CABRERA, JUAN CARLOS: *La dignidad e igualdad de las lenguas: crítica de la discriminación lingüística*. Alianza Editorial, 2ª ed., 2016.

MUNTEANU COLÁN, DAN: “Sobre la posición del catalán en el conjunto de la Romania”. *Archivo de filología aragonesa*, Vol. 59-60, 1, 2002-2004.

MUSORIN, A. Yu.: *Čto takoe otdel’nyj jazyk? (¿Qué és una llengua separada?)*. Sibirskiy lingvisticheskiy seminar, núm. 1. Novosibirsk, 2001.

NIEDEREHE, HANS J.: “El luxemburgués, entre el francés y el alemán”. dins “I Seminari Internacional de Llengües Minoritaries”, *Série Filològica de la RACV*, núm. 26, 2003.

NINYOLES, RAFAEL LLUÍS: *Conflicte lingüístic valencià*. Ed. Tres i Quatre, 1969 (1ª ed.).

PARDO PARDO, JOSÉ FELIPE: “Prescriptivismo y lingüística moderna”. *Thesaurus*, tom XLIV, núm. 1, 1989.

PEÑARROJA TORREJÓN, LEOPOLDO: *El mozárabe de Valencia. Nuevas cuestiones de fonología mozárabe*. Ed. Gredos, Madrid, 1990.

_____: *Les harges: mon i enigma*. Discurs d’ingrés en la Real Acadèmia de Cultura Valenciana. RACV, València C., 1992.

PINKER, STEVEN: *The Language Instinct. How the Mind Creates Language*. William Morrow and Company, Nova York, 1994.

PRADILLA, MIQUEL ÀNGEL: *La tribu valenciana. Reflexions sobre la desestructuració de la comunitat lingüística*. Onada Edicions, Benicarló, 2008.

RUEDA, ÒSCAR: *¿Té futur la normativa de l'idioma valencià?* Ed. Mosseguello, València C., 2013.

_____: "L'ideologia llingüística de Fullana i la seua repercussió en la societat de l'època". *Centenari de la Càtedra de Llengua Valenciana en l'Universitat de València*. L'Oronella, València C., 2019.

SANCHIS GUARNER, MANUEL: *La llengua dels valencians*. Ed. 3 i 4, València C., 1972 (1ª ed.), 1991 (15ª ed.).

_____: *Gramàtica valenciana*. Ed. Torre, València C., 1950.

SARAGOSSÀ ALBA, ABELARD: *El valencianisme lingüístic*. Àrbena, València C., 2018.

SECCIÓ DE LLENGUA I LLITERATURA VALENCIANES DE LA RACV: *Documentació formal de l'ortografia de la llengua valenciana*. Acadèmia de Cultura Valenciana, València C., 1981.

_____: *Nova gramàtica de la llengua valenciana*. RACV – Lo Rat Penat, València C., 2015.

_____: *Ortografia de la llengua valenciana i estàndart oral valencià*. RACV, València C., 2005.

SÉLLIER, JEAN I ANDRÉ: *Atlas de los pueblos de Europa occidental*. Acento Editorial, Madrit, 1998.

SIMÓ SANTONJA, VICENT LLUÍS: *¿Valenciano o catalán?* Centre de Cultura Valenciana, València C., 1975.

STEWART, WILLIAM A.: "An Outline of Linguistic Typology for Describing Multilingualism". *Study of the Role of Second Languages in Asia, Africa, and Latin America*. Center for Applied Linguistics of the Modern Language Association in America. Washington DC, 1962.

_____: "A Sociolinguistic Typology For Describing National Multilingualism". *Readings in the Sociology of Language*, ed. Joshua Fishman, Mouton Publishers, La Haya, 1968.

SUREDA, POL: *La plena lingüicitat del català. Aproximació històrica a la recuperació d'una consciència*. <http://webs.racocatalla.cat/eltalp>, 2003.

THOMAS, PAUL-LOUIS: “Le serbo-croate (bosniaque, croate, monténégrin, serbe): de l'étude d'une langue à l'identité des langues”. *Revue des études slaves*, 74-2-3, 2002.

TRASK, R. L.: *A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics*. Routledge, Londres – Nova York, 1992.

VILA MORENO, ALFONS: *Normes d'ortografia valenciana (Aportació al seu estudi històric)*. Ed. Lo Rat Penat, València C., 1995.

_____: *Les Normes del 32. Aportació documental*. Ed. Lo Rat Penat, 1997.

VILA MORENO, ALFONS i VILA FRANCÉS, ALFONS: *El nom històric de la llengua valenciana*. València C., 2000.

WALTER, HENRIETTE: *La aventura de las lenguas en Occidente*. Ed. Espasa Calpe. Madrit, 1998.

WEINREICH, URIEL: “Is a Structural Dialectology Possible?”. *Word*, 10:2-3, Nova York, 1954.

WOOLARD, KATHRYN A.: “Introduction: Language Ideology as a Field of Inquiry”. *Language ideologies. Practice and theory*. Nova York – Oxford, Oxford University Press, 1998.

CONTESTACIÓ AL DISCURS D'INGRÉS EN LA REAL ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA DE N'ÒSCAR RUEDA PITARQUE PER L'ACADÈMIC DE NÚMERO ILM. SR. EN VORO LÓPEZ VERDEJO

Il·lustríssims membres de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana,
Senyores i senyors,

És per a mi una gran satisfacció contestar al discurs del nou acadèmic N'Òscar Rueda Pitarque, evidentment en les accepcions de *respondre* o *correspondre* que té el verp *contestar* i no en les de *replacar* o *contradir*; açò no seria possible ara i ací perquè, per ad aquells de vostés que no ho sàpien per desconeiximent de les entranyes d'esta i unes atres acadèmies, els discursos dels nous acadèmics han d'obtindre el benvist de dos acadèmics de número comissionats per la Junta General, coneixedors del tema tractat en ells, que han d'emetre un informe aprovant el discurs d'ingrés. Estos dos acadèmics se denominen en l'argot acadèmic *censors*, paraula que té accepcions positives, a banda de la més popular que implica prohibició; además ve sent costum que la Junta General designe a u dels dos comissionats o censors per a que responga al discurs d'ingrés.

En esta ocasió els dos censors havem segut l'acadèmic Xaverio Ballester i un servidor, que he segut designat al mateix temps per a contestar el discurs. ¿Vol dir açò que es coarta, restringix o llimita la llibertat d'expressió dels nous acadèmics? No, rotundament no. El nou acadèmic té llibertat d'articular i manifestar les seues opinions i idees en el seu discurs sense por a la censura, perquè en el món acadèmic la funció del censor és la que definix el *Diccionari General de la Llengua Valenciana*, és dir: "*La persona encarregada de velar per l'observància dels estatuts, reglaments i acorts d'una acadèmia, societat, entitat, institució...*".

En esta real institució tots tenen cabuda i llibertat d'expressió; ara be, com és lògic, per a formar part d'ella s'han d'observar, és dir, guardar o seguir d'un modo exacte lo que està prescrit pels seus estatuts, que en el nostre cas diuen en el seu article 2 que: "*L'objecte de la RACV és l'investigació, coneiximent, foment i promoció de la cultura de l'antic Regne de València –a*

hores d'ara Comunitat Valenciana—. Aixina com la defensa dels valors i senyes d'identitat del poble valencià”.

És dir, que, a banda dels currículums dels futurs acadèmics, se requerix un compromís en la cultura valenciana i la defensa de les nostres senyes d'identitat, perquè esta Real Acadèmia, no ho oblidem, és de cultura valenciana, sense oblidar que dins de la cultura hi ha moltes disciplines, per això la nostra acadèmia conta en moltes seccions que estudien distints aspectes de la cultura. No seria coherent que els nous acadèmics, coneixedors dels acorts presos en matèria cultural o llingüística per esta real institució, acceptaren formar part d'ella si no estan d'acort en ells, i seria poc honest ingressar en l'acadèmia en l'objectiu d'anular estos acorts o canviar els fins fundacionals.

I com no m'agrada mossegar-me la llengua i com a director de la Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes a hores d'ara d'esta Casa, vullc recordar que la normativa ortogràfica, gramatical i lèxica de la RACV està aprovada per la seua Junta General; qualsevol acadèmic pot discrepar d'ella, està en el seu dret, pero com a acadèmic ha de respectar-la dins de l'institució i sempre que actue com a acadèmic. No m'imagine a un acadèmic de la RAE escrivint *camión* sense accent, *hombre* sense haig o *sair*, *outono*, *praia* per *salir*, *otoño* i *playa*, perquè en la llengua veïna, com és de la mateixa família, se diu aixina.

Dit tot açò, torne al cap primer per a dir que m'ompli de satisfacció l'ingrés de N'Òscar Rueda en esta real institució per molts i evidents motius. Supon llacor nova en la centenària institució que dona la benvenguda a un polifacètic nou acadèmic. El d'ara en avant Ilustríssim Senyor Òscar Rueda, provinent de l'Universitat Politècnica de València, és ingenier de camins, canals i ports, ingenier geòlec i ingenier tècnic d'obres públiques, especialista universitari en prevenció de riscos laborals en les especialitats de Seguritat en el Treball, Higiene Industrial i Ergonomia i Sicosociologia Aplicada, además de la seua llabor d'assistència tècnica en l'Ajuntament de València, en un extens currículum professional i laboral.

Adés dia polifacètic perquè, a banda d'esta formació i especialisació tècnica que acabe d'expondre i de la que entenc ben poc, encara que estic segur que enriquirà la nostra institució, Òscar Rueda ha demostrat complir en un requisit que tots els acadèmics han de tindre: el compromís de fomentar i promocionar la cultura valenciana defenent els valors i senyes

d'identitat del poble valencià, com diuen els nostres estatuts, i ademés té una formació i especialisació llingüística i docent de la que sí puc donar fe.

És expert universitari en competència professional per a l'ensenyança del valencià per l'Universitat Politècnica de València; gran ratpenatiste, puix és professor en actiu de llengua valenciana en Lo Rat Penat i director de la seua Secció de Cursos de Llengua i Lliteratura Valencianes des de 2013 fins a hui; també ha impartit classes en la nostra Escola Superior d'Estudis Valencians. Compagina tot açò en el seu treball com a editor, sent president fundador de Foment de les Lletres Valencianes (entitat sense ànim de lucre) i copropietari de l'editorial L'Oronella, que ha publicat més de doscents llibres en llengua valenciana; completa el seu quefer editorial sent editor i membre del consell de redacció de la revista *Lletrafaller*. Editar i fer-ho en llengua valenciana és hui un acte d'heroïcitat i supón una perícia econòmica que nos haurà d'ensenyar.

Òscar Rueda és un home inquiet i aqueferat, pero metòdic i constant; molts de vostés el coneixeran per la seua columna en valencià en el diari *Las Provincias* i hauran llegit obres seues com *Senyera valenciana. Símbol de llibertat*, *¿Té futur la normativa de l'idioma valencià?*, *L'alambor. Cent reflexions valencianes* o l'estudi *Les falles i la llengua valenciana*. Articuliste, conferenciant, poeta satíric i ponent en jornades i congressos, sempre en temàtica valenciana, posseïx la majoria de premis que s'otorguen relacionats en el valencianisme.

Profundament vinculat en el món cultural valencià, en més caps que barrets, com diem coloquialment, ocupa una vicepresidència de Lo Rat Penat, és secretari de l'Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana, president fundador de l'associació d'estudis fallers Casal Bernat i Baldoví, vicerellocinient general de l'Insigne Capítul de l'Almoina de Sant Jordi de Cavallers del Centenar de la Ploma...

Ademés Òscar Rueda no és nou en esta Casa, puix és agregat col·laborador de la nostra Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes des de 2012; des d'ella fon coordinador de l'equip redactor de la *Nova Gramàtica de la Llengua Valenciana*, editada en 2015 per esta Real Acadèmia i Lo Rat Penat.

Òscar no és filòlec, és ingenier, ya ho havem dit adés, i té el seu currículum professional, que el fa digne de formar part d'esta acadèmia; pero entra, no es pot negar, pesant el gran treball que des de dins i fòra de l'institució ve realisant per la llengua valenciana. Estudiós i bon coneixedor de l'idioma, ha captat lo que Xavier Casp denominava el "pols" de la llengua.

Deixen-me vostés que conte una chicoteta anècdota al respecte. Sent decà d'esta Casa Xavier Casp, sense donar-se conte, me feu u dels elogis més grans que a un filòlec valencià se li poden fer. Fon en 1990, llavors era director de RTVV Amadeu Fabregat i assessor llingüístic seu Lluís Fornés. Fabregat feu una llista de 543 paraules a usar en Canal 9 (algú pot ser que recorde la polseguera que alçaren), era una llista de doblats o parelles de paraules i de cada dos n'hi havia generalment una més genuïna o general, que era la que en teoria s'hauria d'usar en RTVV; recorde que entre elles estava *bolletí, aixina, deport, vacances, en, fraula...* i els seus equivalents catalans o arcaics. La llista aplegà a mans de Casp i ell me la donà a mi per a vore la meua opinió; coincidírem en el 99,9 per cent i en eixe moment me digué: "*chiquet, tens agarrat el pols a la llengua*". ¿Què volia dir en açò? Puix que u sap per a ón va l'aigua, perque la llengua discorre i evoluciona com un riu, i si u coneix be l'orografia sap quin camí va a seguir l'aigua.

Agarrar-li el pols a la llengua és lo mateix: saber cap a ón va la llengua en la seua evolució, quines formes són més usuals i acceptables pels parlants i quines no, quines són més viables, generals, genuïnes i quines no. En estos anys durant els que Òscar Rueda ha col·laborat en la Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes, mentres realisàvem les revisions del diccionari bilingüe, el general, la flexió verbal, la nova gramàtica, l'estàndart oral i molts atres treballs, he vist que ell també li té agarrat el pols a la llengua, cosa que molts filòlecs titulats mai conseguixen i es perden entre regles, recomanacions o prescripcions absurdes que van contra la naturalesa de l'idioma, contra el pols de la llengua.

El discurs d'ingrés de N'Òscar Rueda du un títol que per als neòfits pot resulta un tant revés o enrevessat: "*Sobre la llingüicitat de l'idioma valencià i la seua viabilitat futura*", ya que el terme "llingüicitat" no és d'us comú, puix és un terme que, com el nou acadèmic nos explica, en llingüística significa "*consideració d'una varietat llingüística determinada com a llengua o idioma independent*", lo qual nos du a pensar que en el títol pot haver un pleonasme o reiteració, puix parlar d'idioma valencià implica ya llingüicitat del valencià.

Evidentment Òscar Rueda fa est us de manera intencionada, ya que el valencià, que ha segut considerat com una llengua des dels seus orígens per propis i estranys, que té una lliteratura de prestigi internacional, i que hui conta en un marc jurídic que el reconeix com a idioma, el nostre

Estatut d'Autonomia, és qüestionat com a tal en certs àmbits acadèmics, la majoria ideologisats o politisats; és dir, se qüestiona la seua llingüicitat i qualsevol que argumente filològicament la seua condició de llengua és acusat d'acientífic a l'hora que, per interessos més polítics i ideològics que científics, neguen inclús la possibilitat de que el valencià tinga un estàndart llingüístic propi que reflectisca la realitat llingüística valenciana, perquè açò va contra una imposita unitat de la llengua, la llengua catalana, de la qual pretenen que el valencià siga una simple variant dialectal, no apta per a usos formals, els quals estan reservats per a la llengua, el català-barceloní.

Òscar Rueda mostra en este discurs tindre un gran coneiximent de la bibliografia existent sobre el tema, perquè el cas del valencià com a llengua minoritària, com a llengua en contacte en unes atres llengües més poderoses, com a llengua que patix un intent d'absorció per una atra, com a llengua que ve patint un intent de ser dialectalisada i subjugada a una atra, no és un cas únic, sino que, ben al contari, és un cas habitual que s'ha donat i es dona entre unes atres llengües de tot el món, pero per a fer-ho més comprensible N'Òscar Rueda nos recorda els més pròxims quan diu: *"Seria el cas del valencià respecte al català, del gallec respecte al portugués, del català respecte al provençal o occità, i del napolità o el sicilià respecte a l'italià"*.

De manera selectiva i sintètica este discurs arplega les teories dels principals especialistes internacionals en esta matèria, escomençant per Saussure, Ferguson, Fishman, Stewart, Pinker, Trask, Martinet i, per qué no, el nostre Lanuza, i les aplica al cas valencià. La conclusió és que els defensor de la llingüicitat del valencià no havem perdut l'oremus, ni som acientífics: els nostres postulats tenen plena validea científica i estan d'acort en les teories més prestigioses i acceptades per la llingüística i la sociolingüística internacional; no solament açò sino que mostra com la supervivència futura del valencià no passa per la seua aneixo a la llengua catalana, sino per respectar el seu nom secular i dotar-lo d'una normativa llingüística que respecte la seua singularitat, alçant a la categoria de norma lo que entre els parlants valencians és normal. D'esta manera, respectant la denominació històrica que durant sigles li havem donat els valencians a la nostra llengua i que no és una atra que la de valencià o llengua valenciana, i en un model de llengua descriptiu en el qual els parlants s'identifiquen, el futur del valencià té moltes més garanties d'èxit.

"Reconéixer la 'llingüicitat' d'esta o aquella varietat llingüística, equival a constatar la seua condició de llengua clarament individualisada i, per tant, la seua

no subordinació a una altra varietat llingüística". Així mateix pren el discurs de N'Òscar Rueda. Moltes són les cites que aporta, però voldria destacar-ne una del prestigiós lingüista André Martinet, fundador de l'Associació Internacional de Lingüística: "*La lingüística és l'estudi científic del llenguatge humà. Se diu que un estudi és científic quan se basa en l'observació de fets i s'absté de proposar una elecció entre estos fets en nom de certs principis estètics o morals. Per tant, "científic" s'opona a "prescriptiu"*".

I ara anem a comparar-la en un dels "*Criteris inspiradors*" de la *Gramàtica Normativa* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua; el criteri 2 diu: "*La convergència amb les solucions adoptades en els altres territoris que compartixen la nostra llengua, a fi de garantir-ne la cohesió pertinent*". La AVL observa els fets i no s'absté de proposar una elecció, "adopta" d'entre estos aquells que servixen per a un principi "*garantir-ne la cohesió*" que ells consideren "*pertinent*". És dir, que segons indicava Martinet lo de la AVL no és un estudi científic i, no obstant, és l'entitat que per llei té la capacitat normativa del valencià. Martinet afegia: "*l'objecte d'esta ciència [la lingüística] és una activitat humana, existix una gran tentació d'abandonar el camp de l'observació imparcial per a recomanar un determinat comportament, no anotar lo que realment se diu, sino dictar que s'ha de dir*". Esta és una de les moltes conclusions a les que podem aplegar seguint el discurs que hui ací ha seguit llegit.

N'Òscar Rueda deixa en evidència a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua usant les paraules del gran lingüista Martinet, puix la AVL no fa lingüística, no fa ciència ja que selecciona entre els fets en busca d'un principi, d'una forçosa convergència entre llengües; la AVL cau en la tentació de recomanar segons uns interessos, "no anota lo que realment se diu, sino que dicta qué s'ha de dir".

El discurs nos ofereix un rosari de cites tan interessants com esta altra de Juan Carlos Moreno Cabrera, catedràtic de Lingüística General en la *Universidad Autónoma de Madrid*: "*Si la moderna ciencia lingüística no apoya esta distinción entre formas correctas o buenas y formas incorrectas o malas de hablar, ¿de dónde surge, pues, este interés en tachar unas hablas de incultas o incorrectas? [...] La idea de que el vulgo inculto habla mal ha sido difundida y alentada desde el poder político y educativo para facilitar que los hablantes de variedades lingüísticas no estándares las abandonen y se sumen a los modelos de habla considerados cultos. De esa manera se consigue, a través de este prejuicio, que el propio pueblo abandone sus formas de hablar de modo voluntario y contribuya*

a la destrucción de sus propias señas de identidad lingüística. [...]” . No em diran que no els sona l'estratègia que Moreno Cabrera denuncia.

Una cita més a destacar que nos oferix el discurs, esta del llingüiste F. Ameka: “*quan les prescripcions contradiuen les pràctiques llingüístiques quotidianes, tendixen a ser perjudicials i a obstaculizar l'adquisició de la llengua*”; açò explica per qué són més els alumnes valenciaparlants suspesos que els que no tenen el valencià com a llengua nativa en els exàmens de la *Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià*. Són interessantíssimes les cites de Lyons, Pinker, Horno Chéliz quan diu “*los hablantes nativos no podemos hablar mal, salvo enfermedad o despiste*” o les de Lippi-Green que denuncia els passos que es segueixen per a realisar una subordinació llingüística, passos que s'estan aplicant fa anys en el valencià per a subordinar-lo al català. Pero per si no quedava clar Òscar nos descriu els passos donats en este procés que ve patint el valencià en alguns dels seus protagonistes.

Òscar Rueda nos parla de l'etern debat a l'hora de definir llengua i dialecte i aporta l'opinió dels principals i més acceptats tècnics en la matèria: Hudson, Kloss, Stewart i Musorin, pero també dels nostres Lanuza, Ángeles Castelló i Lledó que han aplicat les principals teories al cas valencià en èxit; també recorda als nostres autors més pròxims quan parla de l'historicitat i gènesis del valencià citant a Simó Santonja, Faus, Alminyana, Cabanes, Peñarroja, Gómez Bayarri...

Òscar Rueda aporta i repetix una atra cita ben interessant de la reconeguda doctora en filologia i professora Nina Mechkovskaya: “*Si el colectiu de parlants considera que el seu llenguatge natiu és un idioma separat, diferent dels idiomes de tots els veïns, en eixe cas lo que parla este colectiu és un idioma independent i separat. Respectant els drets humans, este punt de vista deu ser acceptat per llingüistes i polítics*”, i Òscar aprofita la cita per a recordar-nos les enquestes sociològiques del CIS a on se veu la sensibilitat llingüística autoctonista valenciana, superior al 50% en tots els casos i també al 60%.

Òscar Rueda ha llegit una versió resumida del discurs pero yo els convida a llegir-lo en deteniment per a trobar totes les cites que arreplega i que venen a donar la raó a la postura que sobre el valencià ha mantengut sempre esta real casa. Òscar mostra la llingüicitat del valencià porque el valencià, segons la llingüística moderna, complix tots els requisits per a ser considerat una llengua, o millor dit, per a seguir sent considerat una llengua, com ho era quan no existien els intents d'assimilació o d'anexionisme idiomàtic, cultural i identitari català.

Donem la benvenguda a l'Ilustríssim Senyor Òscar Rueda Pitarque, agraint el seu interessant i aclaridor discurs, convençuts de que tant en el seu camp professional com en el d'editor i d'estudiós i defensor de la llengua valenciana donarà bon servici ad esta Real Acadèmia de Cultura Valenciana.

Voro López Verdejo
Acadèmic de Número
de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana

ÍNDIX

1. PREÀMBUL	7
2. LA LLINGÜICITAT COM A CONCEPTE. LA SEUA RELACIÓ EN LA DIGLÒSSIA	10
3. PRESCRIPTIVISME I DESCRIPTIVISME. LA LLINGÜÍSTICA COM A CIÈNCIA	15
4. LLENGUA I DIALECTE. QUATRE VISIONS COMPLEMENTÀRIES	26
4.1. Llengua i dialecte per a Hudson	26
4.2. Les llengües ‘Abstand’ i ‘Ausbau’ de Kloss	29
4.3. La classificació de Stewart	42
4.4. Els requisits d’una ‘llengua separada’ de Musorin	52
5. LA LLINGÜICITAT I L’ESTANDARDISACIÓ DEL VALENCIÀ: VALOR NECESSARI, VALOR EN PERILL, VALOR DE FUTUR	57
6. BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES	68
CONTESTACIÓ AL DISCURS D’INGRÉS EN LA REAL ACADEMIA DE CULTURA VALENCIANA DE N’ÒSCAR RUEDA PITARQUE PER L’ACADÈMIC DE NÚMERO ILM. SR. EN VORO LÓPEZ VERDEJO	77

Este llibre s'acabà d'imprimir el 15 de maig de 2020.
El mateix dia de 1495 s'imprimí en la ciutat de València
el primer tractat d'escacs modern, titulat
Llibre dels jochs partits dels scachs en nombre de 100,
del qual fon autor el sogorbí Francesc Vicent.

